

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 14 april 2011

MEDITATIE

De boodschap van de doornenkroon

De Romeinse soldaten hebben de Heere Jezus bespot door Hem met een doornenkroon te kronen. Ze vielen voor Hem op de knieën en riepen: Wees gegroet, Gij Koning der Joden! Wat beseften zij ervan, dat de Heere Jezus hier ook verheerlijkt werd? Hier is verhoord, wat Hijzelf gebeden had: Vader verheerlijk Uw Zoon!

Heerlijkheid heeft de Heere Jezus hier voor hen, die hier enerzijds zien, wat hun zonden zijn en wat ze zich hierdoor waardig hebben gemaakt, en anderzijds: wat Christus voor hen wilde doordragen.

Doornen en distelen zijn er op de aarde door onze zonden. God noemde als een onderdeel van de vloek door de zondeval, dat *de aarde doornen en distelen zou voortbrengen*. Niet alleen draagt de aarde doornen en distelen, maar we gedragen ons zelf ook als zulke onvruchtbare stekelplanten tegenover God en onze naasten. Micha zei daarvan: *De beste van hen is als een doorn; de oprechtste is scherper dan een doornheg (Micha 7:4a)*.

En een kroon van doornen gevlochten hebbende, zetten die op Zijn hoofd.

Mattheüs 27:29a

Onze natuur is verdorven en het blijkt al in het gedrag van kinderen tegenover elkaar. We doen elkaar toch zoveel pijn, door woorden en daden! En volwassenen leggen het dikwijls wat listiger aan, maar zijn niet beter! Hoeveel woorden worden onbedacht uitgesproken als steken van een zwaard! De Heere Jezus zegt ervan: *Aan hun vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook een druif van doornen, of vijgen van distelen (Matth. 7:16)*.

Wat is dat vreselijk dat onze natuur zo geworden is! Eens, in het paradijs, bracht onze levensboom edele vruchten voort van liefde tot God en de naaste. En nu zijn er volop stinkende vruchten van zelfzucht en nijd!

Als iemand tegenwerpt en zegt, dat het wel meevalt, omdat er toch nog

natuurlijke liefde is, met zelfverloochening, dan antwoord ik: Het valt niet mee, als we onszelf leren kennen in onze verdorven natuur. Datgene wat goed is in ons leven en wat nog iets openbaart van liefde, is van God. Hij geeft in Zijn grote goedheid aan ons nog bloemen uit het paradijs. Maar deze 'bloemen' kunnen in ons niet wortelen; ze zijn afgesneden van hun wortels en daarom vergankelijk, maar ze zijn wel mooi en goed. Zie zo de natuurlijke liefde en wees er zuinig op; dank er de Heere voor. Maar onze natuur is, zoals Micha erover schreef: als een doorn en een distel.

Eén kan het veranderen: Hij, Die met doornen gekroond werd. In Zijn smartelijk lijden wilde Hij dragen, wat wij verdiend hebben. We hebben niet beter verdiend dan eeuwig met doornen en distelen gekastijd te worden. Gideon zei het tegen de inwoners van Sukkoth, die hem niet wilden helpen in een goede strijd: *Daarom, als de HEERE Zebah en Tsalmuna in mijn hand geeft, zo zal ik uw vlees dorsen met doornen der woestijn, en met distelen (Richt. 8:7)*, maar wij zijn niet beter dan zij in onze laksheid om het goede te zoeken en het kwade te bestrijden!

Christus kwam om de straf der Zijnen op Zich te nemen. Niet een deel, maar de gehele straf tot in de Godsverlating toe. Zie Zijn gewilligheid en zie ook voor wie Hij het deed in deze doornenkroon. Door deze lijdende liefde kan het wonder plaatsvinden waar Jesaja van sprak: *Voor een doorn zal een denneboom opgaan, voor een distel zal een mirteboom opgaan; en het zal den HEERE wezen tot een naam, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden (Jes. 55:13)*. Dan vindt een wezenlijke vernieuwing plaats, "een nieuwe schepping, een opstanding uit de doden", zoals de wedergeboorte wel genoemd wordt. Die dit ervaren, leerden wel wat het is een doorn of distel te zijn. Zij hebben niets om zich boven een ander te verheffen. Zij leren evenwel ook Hem kennen Die van een wolf een schaap, van een leeuw een lam, en van een

Inhoud

89e jaargang

Nr. 28

- 1 De boodschap van de doornenkroon
- 2 Hij droeg onze smarten
- 3 Wat is uw naam?:
De namen van Gods kinderen (15)
- 4 Roeping tot het predikambt (1)
- 5 Even maar...
- 6 Preken, kunst of gunst? (7)
- 7 Jakobs ladder (13)
- 9 Commentaar: De kleine oecumene ter discussie
- 10 Boekaankondigingen
- 11 Boekennieuws
- 13 Kerknieuws
- 13 Berichten
- 14 Kerkdiensten

doorn of distel een dennenboom of mirtenboom maakt. Zijn werk in hen toont een wezenlijke vernieuwing. Er komen nieuwe vruchten, die, samengenomen, 'Godsvrucht' mogen heten. De eer van dit wonder is voor Hem, die voor hen de doornenkroon droeg. Blijft u doorgaan in uw onvruchtbare leven als doorn en distel? Dan leeft u nog afgekeerd van Hem, Die zondaren roept tot bekering. Ziet u niet hoe Zijn roepstemmen, het zaad van Gods Woord, tussen uw doornen en distelen verstikt? Ziet u niet waar het zo heengaat in uw leven? Doornen zijn nergens nuttig voor dan voor het vuur: *2 Samuël 23:6: Maar de mannen Belials zullen altemaal zijn als doornen, die weggevoerd worden, omdat men ze met de hand niet kan vatten; Hb 6:8: Maar die doornen en distelen draagt, die is verwerpelijck, en nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding.*

Nu wordt de Zaligmaker nog verkondigd, en in deze dagen inzonderheid, *als onder u gekruist zijnde*, zoals Paulus schrijft (Gal. 3:1). Zie het bloed uit de wonden die de doornenkroon maakte, over Zijn wangen lopen, ja op Zijn lichaam afdruipen, zoals bij Aäron de zalfolie op baard en klederzoom kwam. Zie hoe hier Zijn zalving zichtbaar wordt, tot Profeet, Priester en Koning. *Gaat uit, en aanschouwt, gij, dochteren van Sion! den koning Salomo, met de kroon, waarmee Hem Zijn moeder kroonde op den dag Zijner bruiloft, en op den dag der vreugde Zijns harten (Hoogl. 3:1).* Zie hier de Bloedbruidegom, Die Zijn bruid kocht en betaalde met Zijn dierbaar zoenbloed.

Maar overdenk ook wie Hem deze kroon hebben opgezet. En blijf dan niet staan bij de spottende soldaten, die voor Hem op de knieën vielen en riepen: *Wees gegroet, Gij Koning der Joden!* Blijf ook niet staan bij Pilatus, die achter hen stond en zijn handen niet door die te wassen van het bloed van Christus kon reinigen. Blijf ook niet staan bij het sanhedrin, dat Hem overleverde om Hem van de hand te doen, zoals nog alle eigengerechtigde godsdienst Hem niet nodig heeft. Zie liever naar uwe zonden, die doornen en distelen zijn voor God.

Wie met zijn zondesschuld terechtgebracht wordt aan de voet van het kruis, zal daar zijn ongerechtigheid het meest leren bewenen. Daar leert de zondaar hoe zijn zonden de doornen zijn van Christus kroon'. Hij liet Zich, betalend, verwonden, als Borg en Middelaar, opdat zij vrijuit zou-

den gaan. De sterke Held Gods is met doornen gekroond door de Vader voor een wederhorig kroost, opdat zij bij God een plaats zouden kunnen krijgen. Wat gaan de zonden dan zwaar wegen! Wie hier deel krijgen aan Hem en aan Zijn verdiensten, zullen toch in hun leven wel tonen hoe ze de zonden haten en vlieden! Zou men de doornen beminnen die de Liefste het smartelijkste lijden hebben veroorzaakt?

Ieder, die nu door Gods genade met zijn doorn en distel bestaan bij Christus is gebracht en ervaart hoe *voor een doorn een dennenboom zal opgaan, voor een distel een mirtenboom zal opgaan; en het zal den HEERE wezen tot een naam, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden (Jes. 55:13).* De Heere alleen krijgt daarvan de eer, Hij, Die met doornen gekroond werd. Daardoor mag Zijn bruid nu worden *Gelijk een lelie onder de doornen, alzo is Mijn vriendin onder de dochteren*

(Hoogl. 2:2). Wel geeft het strijd om onder doornen en distelen te verkeren, maar na goede strijd in boze wereld, temidden van verzoekingen, is er straks een kroon. Daarom zegt Jacobus: *Zalig is de man, die verzoeking verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn, zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft dengenen, die Hem liefhebben (1:12).* Paulus spreekt over *de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die Zijn verschijning liefgehad hebben (2 Tim. 4:8).* Gods kinderen weten wel waar ze met die kroon blijven moeten! In *Openb. 4:10* lezen we hoe zij hun kronen werpen voor de troon van het Lam, zeggende: *Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht.*

Goes,

ds. C.J. Meeuse

Hij droeg onze smarten

In de lijdenstijd, maar ook wel daarbuiten, horen we nogal eens aanhalen de bekende dichtregels van Revius: 't En zijn de Joden niet, Heer Jesu, die U kruisten, Noch die verraderlijk U togen voor 't gericht. Het zijn de eerste twee regels van een sonnet, waarin de gereformeerde predikant uit Deventer de opvatting verwerpt dat het louter de Joden zonden geweest zijn, die Jezus hebben doen lijden en aan het kruishout hebben gebracht. Ook in de dagen van Jacobus Revius (1586-1658) waren deze opvattingen gangbaar en was de samenleving niet vrij van anti-semitisme.

Schuldvraag

Overigens zal Revius, predikant in zijn geboortestad sinds 1614, dit sonnet niet geschreven hebben om de Joden volkomen vrij te pleiten. Hij kende de geschiedenis. Maar ook kende hij als predikant en als reviseur van de Statenvertaling Gods Woord heel goed.

Hij mocht door genade ook zichzelf kennen. Hij wist dat we ons niet mochten en konden verheffen boven de Joden. Wij staan persoonlijk schuldig. Derhalve hebben we de straf verdiend: 'Want is het dat God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, zie toe, dat Hij ook mogelijk u niet spare' (Rom. 3:21).

Wie zijn er nu ten diepste schuldig aan het vreselijke lijden van Jezus? Het zijn niet de Joden, zo zegt Revius in de eerste strofe. Het zijn ook niet de krijgslieden, zo verwoordt hij in de tweede strofe. De Joden hebben Hem wel verraden, bespuwd, gekneveld en de builen ('puisten', vers 4) op zijn gelaat veroorzaakt. En ook de beulsknechten hebben Hem mishandeld. Zij hebben de rietstok en de hamer opgelicht, zij hebben het vervloekte hout opgericht ('gesticht', vers 7) en om Zijn lijfrok hebben ze gedobbeld. Zeker, dat hebben zij allemaal gedaan. En toch kan Revius de schuld niet geven aan de Joden of de krijgsknechten of aan wie ook.

Eikenboom

Dat blijkt uit het vervolg.

Een sonnet bevat altijd een wending, een ommekeer. Zo ook in dit gedicht: vers 9. Die wending is hier wel zeer opvallend en scherp. Want na al die ontkenningen van de eerste twee strofen komt dan in de volgende verzen het antwoord met een herhaling tot drie keer toe: 'Ik ben... Ik ben... Ik ben...' De dichter vereenzelvt zich met elk voorwerp dat het lijden van Christus verzaard heeft: de zware boom (het kruishout), de taaie streng, de nagel en de speer en de gesel, maar ook de bloedbedropen doornenkroon.

Een buitenstaander zou kunnen vragen: hoe kan dat, de dichter was er toch niet bij? Het antwoord komt in de slotregel: 'Want dit is al geschied, eilaas! om mijne zonden'. De diep doorleefde schuldbelijdenis wordt in het bijzonder benadrukt door het tussengevoegde 'eilaas!'.

Schuldbeleving

Zo heeft de Middelaar Gods en der mensen het lijden en de kruisiging ondergaan. Aan het recht van God moest worden voldaan, maar ook moest de schuld worden geëigend en de straf weggedragen, opdat verloren zondaren de zaligheid zouden kunnen verkrijgen. En dat uit louter genade door de werking des Geestes op grond van dat gezegende Borgwerk. Daaraan is verbonden de persoonlijke schuld doorleving en schuldenkenning langs de weg van het wonder der wedergeboorte en de waarachtige bekering. En daarvan getuigt dit prachtige sonnet van Revius. Dan wordt het waar wat Petrus in zijn eerste brief schrijft: 'Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout, opdat wij de zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door Wiens striemen gij genezen zijt' (1 Petr. 2:24).

Veel werk mocht Revius in de wijngaard des Heeren verrichten. Hij was in de eerste plaats de dominee van Deventer. Maar hij bekwaamde zich, afgezien van de theologie, ook zeer in de filosofie. Revius was ook een denker. Hij beschikte over een grondige beheersing van de bijbeltalen. Door zijn kennis van het Hebreeuws werd hij een zeer gezien medewerker aan de Statenvertaling.

Laten we ook zijn psalmberijming niet vergeten. Hij zag kans diverse geleerde boeken te schrijven. Toch wordt zijn sonnet 't En zijn de Joden niet... het meest geciteerd. En dat zal

'Opdat zij genaamd worden eikenbomen der gerechtigheid.'

Jesaja 61:3

Verschillende keren worden Gods kinderen vergeleken bij de bomen. Enkele voorbeelden moge ons dit duidelijk maken. In Psalm 92:1 lezen we: 'De rechtvaardige zal groeien als een palmboom; hij zal wassen als een cederboom op Libanon'. In Jesaja 44 zijn het 'de wilgen aan de waterbeken'. In Jesaja 55:13 zijn het 'dennenbomen en mirten' in tegenstelling tot 'de doornen en distelen'. In Mattheus 12:33 worden zij weer vergeleken bij vruchtbomen, die goede vrucht voortbrengen in tegenstelling tot de kwade bomen. En op vele plaatsen wordt de vergelijking met de wijnstok gemaakt, die goede druiven voortbrengt.

Iedere vergelijking heeft weer een eigen accent. Wat is het kenmerkende van de naam eikenbomen? Twee zaken vallen op. In de eerste plaats de vrucht. In de tweede plaats de vastheid. Op de vrucht valt de nadruk in deze tekst. Er wordt immers gesproken over eikenbomen *der gerechtigheid*. Waar hebben Gods kinderen hun vrucht vandaan? De kanttekenaar schrijft: 'Bij deze bomen worden verstaan degenen die door het geloof Christus Jezus zijn ingeplant, en die vruchten der gerechtigheid, d.i. goede werken dragen'. Deze naam predikt Gods onbevattelijke genade. Het zijn juist de eikenbomen geweest, die misbruikt werden tot de afgoderij. De naam herinnert aan hun zondige eertijds. Hier worden zij ook eikenbomen, niet der zonde maar der gerechtigheid. Er heeft dus een totale vernieuwing plaatsgevonden. Die in Christus is, die is een nieuw schepsel.

En waar hebben Gods kinderen hun vastheid vandaan? We lezen eveneens in de kanttekening: 'En de gelovigen worden eikenbomen genaamd, ten aanzien van hun sterkte in Christus'. De vastheid ligt in de toerekening van Zijn gerechtigheid. Er zullen er zijn van Gods kinderen, die nu moedeloos het hoofd buigen. Niet al Gods kinderen kunnen zich troosten met de naam eikenbomen. Velen missen die vastheid van Christus bloedgerechtigheid. Het mag onze aandacht wel hebben dat Jesaja 44 begint het met 'en zij zullen uitspruiten tussen in het gras'. Ook een eikenboom begint als een klein twijgje. Deze boom wordt niet in een dag tot een reusachtige boom maar heeft tientallen jaren nodig. Vele stormen gaan er over een eik heen eer zijn wortelen onbeweeglijk zijn geworden. Vele nachtvorsten moet de boom doorstaan eer er een veelheid van vruchten te vinden is. Het gaat er maar om of we een planting des Heeren zijn. Want alle plant, die de hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden. De grootste wonderboom kan in een ogenblik verwelken.

Het maakt zo'n groot verschil wie Gods kinderen in zichzelf zijn en wie ze in Christus zijn. In zichzelf zijn ze geen eikenboom, maar een gekrookt riet. Dezelfde personen worden in ditzelfde vers genoemd 'gebroken van hart, gevangenen en gebondenen'. Maar in Christus zullen de gebrokenen van hart verbonden worden en zal de gevangenen vrijheid uitgeroepen worden en de gebonden opening der gevangenis. In Hem wordt zullen ze staande blijven zelfs midden in de verwoestingen. 'maar gelijk de eik, en gelijk de haageik, in dewelke na de afwerping der bladeren nog steunsel is, alzo zal het heilige zaad het steunsel daarvan zijn' (Jes. 6:13).

Nunspeet, ds. A. Schot

ongetwijfeld te maken hebben met de diepte van het persoonlijk geloof, uitgedrukt in deze veertien regels.

Toepassing

Revius overleed op 72-jarige leeftijd. Zijn vriend Hoornbeek hield na zijn dood een lijkrede, waarin hij iets vertelt over zijn laatste levensjaren. Revius jammerde niet over de moeilijkheden van de ouderdom. Met edele gezindheid droeg hij de tegenspoed en vreesde die niet. Op zijn sterfbed gaf hij zich over aan de Heere 'met vu-

rige wensen ernstig begerende dat hij eindelijk de hemelse rust mocht deuchtig worden'.

Hij vroeg aan zijn vrienden en huisgenoten of ze met hem wilden bidden. Dat deed toen zijn stiefzoon Petrus de Witte. Kort daarop overleed hij, tegen de middag van de 15^e november 1658. De persoonlijke toepassing van de titel van dit sonnet van Revius moge ons aller deel zijn: *Hij droeg onze smarten*.

Dirksland,

ds. J. Schipper

Hij droeg onze smarten

't En zijn de Joden niet, Heer Jesu, die U kruisten,
Noch die verraderlijk U togen voor 't gericht,
Noch die versmadelijk U spogen in 't gezicht,
Noch die U knevelden, en stieten U vol puisten,

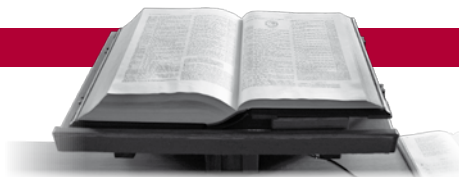
't En zijn de krijgslui niet, die met hun felle vuisten
De rietstok hebben of de hamer opgelicht,
Of het vervloekte hout op Golgotha gesticht,
Of die om Uwen rok t'saam dobbelden en tuischten,

Ik ben 't, o Heer, ik ben 't die U dit heb gedaan,
Ik ben de zware boom die U had overlaân,
Ik ben de taaie streng waarmee Gij gingt gebonden,
De nagel, en de speer, de gesel die U sloeg,
De bloedbedropen kroon die Uwen schedel droeg,
Want dit is al geschied, eilaas! om mijne zonden.

(Uit: *Over-ysselsche sangen en dichtten*)

1

Roeping tot het predikambt

In deze tijd van het jaar verschijnt in ons kerkelijk weekblad de bekende oproep van het Curatorium. Wie zou niet begeren dat er jonge mannen afgezonderd zouden mogen worden tot de opleiding van dienaar des Woords. Er zijn onder ons veel vacante gemeenten. Verschillende predikanten beginnen te behoren tot de oudere generatie.

Aan enkele broeders werd emeritaat verleend. En boven alle omstandigheden uit is er de Bijbelse opdracht van de Koning van de Kerk Zelf: 'Bidt dan

de Heere des oogstes dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstote'. Hij sprak daarbij toen reeds uit: 'De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige'.

In dit licht is het passend in De Saambinder bezinnend na te denken over enkele aandachtspunten die met deze gewichtvolle zaak te maken hebben.

Uit het Woord Gods weten we dat iemand die het Woord gaat prediken door de Heere Zelf geroepen moet zijn. Maar hoe weet iemand of hij geroepen wordt? Dat kan een hele levensvraagvraag zijn. En is het wel goed dat

de kerk door middel van kerkenraad en curatorium zich er over uitspreekt of een roeping wordt overgenomen of niet? Mogen mensen dat eigenlijk wel doen? Zo worden wel eens vragen gesteld over de wijze waarop onder ons de toelating tot de predikantenopleiding verloopt. Desgevraagd wordt door mij in een tweetal artikelen op enige punten wat nader ingegaan.

Bijbelse orde

De prediking is opdracht van de Heere: *Predikt het Woord*. Door die prediking wil de Heere mensen zalig maken (1 Kor. 1: 21). Door dezelfde prediking (en door de sacramenten) wil de Heere ook geestelijk voedsel geven aan de Zijnen. De Heere Jezus heeft de apostelen uitgezonden om in Zijn Naam te prediken bekering en vergeving der zonden. En Hij heeft beloofd dat Hij de prediking vergezeld zal doen gaan van de Heilige Geest (Luk. 24: 47-49).

De apostel Paulus stelt in Romeinen 10 de vraag: *Hoe zullen ze horen zonder die hun predikt?* En: *Hoe zullen zij prediken indien zij niet gezonden worden?* Zo zijn we bij het onderwerp van dit artikel: er is een goddelijke roeping nodig om te gaan preken.

In Gods Woord lezen we vaak dat iemand tot een bijzonder ambt geroepen werd. Soms wordt zo'n roeping breedvoerig beschreven. Zo lezen we over de roeping van Mozes (Ex. 3), van Jesaja (hoofdstuk 6) en van Jeremia (hoofdstuk 1). Uit het Woord leren we dat niet iedere roeping precies eender is. Wel kunnen we er uit opmaken dat er bepaalde kenmerkende punten zijn. Zo is het steeds heel duidelijk dat de Heere roept. Het gaat er niet om dat een mens zich aanbiedt. Of dat iemand van zichzelf denkt op grond van bepaalde eigenschappen en talenten die hij heeft, dat hij er geschikt voor is. *Niemand neemt zichzelf die eer maar die van God geroepen wordt*, lezen we in Hebreëën 5:4.

Goddelijke roeping

Uit Gods Woord leren we dat als iemand tot dit ambt geroepen wordt de Heere dat Zelf doet. De Heere is zeer groot en hoog verheven. Daarvan krijgt degene die geroepen wordt diepe indrukken. Het overweldigende en het heilige van God en het werk waartoe Hij roept, staat sterk op de voorgrond. De mens schrompelt ineen. Er blijft slechts een onbekwame zondaar over, die eigen nietigheid en onmogelijkheid ervaart. Het is absoluut nodig dat de Heere Zelf eenzijdig en kracht-

dadig voor alles zorgt.

In het hart van degene die de Heere roept tot het predikambt komt liefde tot de Heere en Zijn dienst; ook tot het werk waartoe Hij roept. De noodzaak van de prediking wordt gezien en op zijn hart gelegd. Hij ziet er naar uit dat Gods welbehagen door Christus' hand voortgang zal hebben; opdat mensen, die ten dode wankelen, gegrepen zouden mogen worden. Hij is er van doordrongen dat dit een eenzijdig werk van God is, maar dat de Heere daarvoor de prediking als éniġ middel wil gebruiken. Hij krijgt een innerlijke drang om dienstbaar en werkzaam te zijn in Gods Koninkrijk en om het Woord te prediken. In heilige ernst vraagt hij hoe dit moet en of de Heere dit werk voortgang wil doen hebben.

Wie geroepen wordt, zal voortdurend vragen wat de Heere dan met hem voorheeft. Hij voelt het gewicht en de nood van onsterfelijke zielen. Tegelijk

heeft hij een diep besef hoe onmogelijk het is voor zo'n mens om dit werk te doen. Hoe zal een zondig mens voor God staan? Hoe zal een onkundige als ik ben het Woord kunnen verstaan en verklaren? Hoe zal een klein mens uit Adam voortgekomen anderen ooit geestelijk onderwijs geven?

Men zou het wel van zich willen afschudden, maar de Heere legt de last op. Er ontstaat een diepe behoefte dat de Heere Zélf dan zal uitstoten. Dat Hijzelf de roeping vanuit Zijn Woord door Zijn Geest kennelijk en krachtig zal doen zijn. Ook komt er een sterke behoefte dat de Heere door Zijn Geest zal bekwaren: 'Zendt Uw licht en Uw waarheid dat die mij leiden..'

Het is een wonder als de Heere uitstoot. Zo krachtig en zo lieflijk tegelijk. Men voelt zichzelf als een onbekwaam instrument. Zo wordt men in Zijn dienst gesteld, echt niet bij de gratie van mensen. Om dan steeds weer te ervaren vanuit de hoogste Leraar

uit het heiligdom: *Zonder Mij kunt gij niets doen*, maar ook: *Hij Die u roept is getrouw, Die het ook doen zal*.

Degene die geroepen wordt, zal persoonlijk duidelijk weten van het zaligmakende werk van de Heilige Geest in zijn hart. Je ziet dat bij Jesaja. Eerst komt zijn persoonlijke verhouding tegenover de Heere aan de orde. Dat gebeurt heel nadrukkelijk en heel krachtig. Daarna volgt de roeping tot het ambt. Zo zien we dat ook bij de discipelen. Eerst worden ze geroepen tot de genadestaat en komen ze tot de persoonlijke geloofskennis van Christus (Joh. 1). Later worden ze geroepen tot het ambt (Mark. 1).

Opleiding nodig

In onze kerkelijke praktijk ontvangt iemand die geroepen wordt tot predikant een gedegen theologische en praktische opleiding. Bij sommige profeten (zoals Amos en Elisa) was dat waarschijnlijk niet het geval. Bij

Even maar.....

Of ge gevoelt...

Misschien voor de eerste keer. Dan grijpt het je helemaal aan. Maar zou het je later minder doen? Dat zou niet best zijn. We hebben het over de bevestiging in het ambt van ouderling of diaken. Best ingrijpend voor de gemeente en de broeder in kwestie. En laten we niet vergeten zijn vrouw en gezin. Daar sta je dan om voor Gods aangezicht en voor de gemeente drie vragen te beantwoorden. De eerste over de *roeping* tot het ambt. De tweede over de *fundering* in de Schriften. De derde vraagt naar de *ambtsuitoefening*.

Het gaat nu over die eerste vraag: 'ten einde een ieder moge horen, dat gij gezind zijt de voorzeide dienst aan te nemen'. Dan komt de vraag: 'En eerstelijk vraag ik u, of gij niet gevoelt in uw hart, dat gij wettiglijk van Gods gemeente en mitsdien van God Zelf tot deze heilige dienst beroepen zijt?' Daar gaat het over drie zaken: God Zelf, Gods gemeente en deze heilige dienst. De onderzoekende vraag is

of deze drie zaken in het hart gevoeld worden. Dat houdt dus in dat er gevraagd wordt: zijn er indrukken, dat het gaat om de wil van de Heere Zelf dat ik moet en mag dienen? In de tweede plaats: weegt het welzijn van Zijn gemeente waarin ik een plaats krijg als ambtsdrager? En als derde: wordt de geestelijke inhoud gevoeld van het ambt waartoe de Heere door Zijn leiding afzonderde?

Dus, worden deze drie aspecten van de eerste vraag gevoeld, wanneer dit met 'ja' beantwoord wordt als met een eed. Dat zal in de vruchten blijken. Dan is het niet een zaak van maatschappelijke 'promotie', van eigen eer of zelfzucht. Maar dan gaat het ons wezenlijk om Gods dienenswaardige naam, Zijn kerk en Zijn dierbare inzettingen. Dat vraagt éniġ persoonlijk éniġ ambtelijk veel licht, waarheid, kracht en zelfverloochening.

Dan kan een ambtsdrager niet genoeg vragen: 'O Zoon, maak ons Uw beeld gelijk'. Dat is merkbaar

in de ootmoedige gang door de gemeente. Dat wordt duidelijk, wanneer er het nodige tegenop komt; wanneer ónze naam in geding komt. Ook wanneer er offers gebracht moeten worden ter wille van het dienen in stilte.

Dat blijkt ook uit de manier waarop onze dienst eindigt. Dan hoor ik onze onvergetelijke ds. A.F. Honkoop in dit verband nog zeggen: 'Ik heb er al heel wat met de Heere zien beginnen, maar nog niet zo veel met de Heere zien eindigen'.

Ons ja-woord wordt in de praktijk beproefd. De waarachtigheid blijkt, vroeg of laat. We mogen best vragen om bevestiging van 's hemelswege, ook in de weerbarstige ambtelijke praktijk. Vanuit de volheid van de Christus, Die niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen. Dat geeft bekwaamheid en getrouwheid in Immanuël. Daar mag de gemeente ook wel (meer) om vragen. Want daar zijn we allemaal goed mee!

anderen wel. Zo heeft Jesaja zeer waarschijnlijk een behoorlijke opleiding gehad. Hij verkeerde veel in hofkringen. Jeremia was een priesterzoon. Priesters moesten in de tempel werken en het volk in het Woord onderwijzen: Zij kregen ongetwijfeld een gedegen theologische scholing en praktische toerusting. De discipelen, meest eenvoudige vissers, hebben drie jaar verkeerd op de leerschool van de grote Leraar ter gerechtigheid. Door Hem zijn zij op een bijzondere wijze voorbereid op hun toekomstige arbeid. Hij heeft hun verstand geopend zodat zij diep inzicht kregen in de Schriften om die geestelijk te verstaan. Zij leerden dat deze vol zijn van Christus en Zijn werk. Zij hadden de Geest van Pinksteren nodig om het werk echt te kunnen gaan doen.

Kerkelijke verantwoordelijkheid

In ons kerkelijk leven is een beslissend moment dat de kerk de roeping aanvaardt. Het is niet goed dat iemand zichzelf opwerpt of door onbehoorlijke middelen indringt. Men moet de tijd verwachten dat men door de kerk wettig geroepen wordt. Dan mag men

verzekerd zijn dat de roeping van de Heere is, zo brengt onze Nederlandse Geloofsbelijdenis het zo treffend onder woorden in artikel 31.

Voor het predikambt zijn beide zaken nodig: innerlijke roeping en opleiding. Zowel bij het een als bij het ander is de kerk betrokken. De kerk heeft verantwoordelijkheid voor de vervulling van het predikambt. Toelating en toerusting dienen door de ambtelijke vergaderingen behartigd te worden. Binnen onze gemeenten wordt deze kerkelijke taak in het bijzonder op twee momenten vervuld. Over de toelating beslissen de kerkenraad en het curatorium. De kerkenraad beslist of iemand een attest krijgt om zich bij het curatorium te melden. Het curatorium, door de Generale Synode daartoe aangesteld, bepaalt of iemand tot de opleiding wordt toegelaten. Tijdens de opleiding oordeelt het curatorium over de vorderingen. Aan het eind beslist men of iemand kandidaat tot de heilige dienst wordt. De classis oordeelt tenslotte of een kandidaat, die een beroep aannam, ook echt predikant mag worden.

De vraag wordt wel opgeworpen: mo-

gen mensen, mag de kerk wel oordelen over de roeping? Laten we goed bedenken dat het puur bijbels is, dat de kerk waakt over degenen die tot het ambt komen. Dat de kerk de roeping heeft te waken over de zuiverheid van leer en leven. Dat is Bijbelse opdracht. Een kerk, die daar niet op toeziet, verzaakt één van de drie kenmerken van de zuivere kerk. Zo moet de kerk ook op de roeping en bekwaamheid tot het predikambt toezien. Als de kerk deze roeping niet verstaat en iedereen, die theologie gestudeerd heeft, vanzelfsprekend dominee mag worden, verwatert de kerk. In de praktijk en in de geschiedenis is en was dit volop zichtbaar. Lessen om niet te vergeten!

Vandaar dat ook iemand als de bekende dr. D.M. Lloyd-Jones stelt met klem in zijn boek over 'prediking en predikers' (blz. 73, 74) dat de kerk de plicht heeft een man, die zegt dat hij een roeping heeft ontvangen, te onderzoeken.

(wordt vervolgd)

Krimpen aan den IJssel, ds. P. Mulder

't Groene hout

Evenals een groene ceder
Die de eer is van het woud,
Als hij wordt geslagen neder
Tot een brand- of timmerhout,
Eveneens, o Boom van leven,
Jezus Christus, Jakobs Held,
Met veel schrikken en veel beven
Zie ik U terneer geveld.

Ach, hoe zie ik Uwe lokken
Klevende van bloedig stof,
U met zwaarden en met stokken
Slepen naar het Joodse hof.
'k Zie dat men Uw rug gaat ploegen,
't Hoofd met dorenen bedekt.
'k Zie U onder 't kruishout zwoegen,
Aan het kruis wreed uitgerekt.

Nochtans hebt Gij niet gescholden,
Maar gebeden voor deez' daad.
Gij hebt ook geen kwaad vergolden,
Maar het goede voor het kwaad.
Jezus, leer mij Uwe deugden,
Opdat ik U dag op dag,
Nu in lijden, straks in vreugden
Zingen ende volgen mag.

Jacobus Revius

7

Preken, kunst of gunst?

De eerste Nederlandse Homiletiek

Eén van de belangrijkste kritiekpunten op 'De eerste Nederlandse Homiletiek' van Johannes Hoornbeeck ging over het separerende element in de prediking. Dat er onderscheid gemaakt wordt in 'staat' en 'stand' van de genade. U hebt al begrepen dat er maar twee 'staten' zijn: de natuurstaat, ofwel de doodstaat waarin we allen geboren worden. En anderzijds is er de staat van Gods kinderen. Dat zijn allen in wier hart de Heere levendmakend gewerkt heeft.

En nu moet ieder kunnen horen waar hij 'staat'. Ieder van Gods kinderen moet ook zijn hart er naast kunnen leggen om te horen wat hij van de tekst mag verstaan, of waar hij nog voor staat. Er zijn immers zuigelingen in de genade en geoefenden in de genade. En allen hebben ze geestelijk voedsel nodig. Voedsel dat hen in de prediking moet worden aangereikt.

Daarom is het zo nodig dat Gods kinderen hun 'naam horen noemen' in de prediking. Dat ze daarin vermaand of bemoedigd, aangespoord of terechtgewezen worden. De standen in het genadeleven moeten daarom onderscheidenlijk geprekeet worden. Opdat het gaande mag maken om (nader) onderwijs te ontvangen.

Voorwaardelijk

Nu wordt het verwijt tegen de Schrif-

tuurlijk-bevindelijke prediking nogal eens gehoord dat het een voorwaardelijke prediking zou zijn. Als er gesproken wordt over de weg die de Heere houdt in het leven van Zijn kinderen, zou dat voorwaardelijk zijn. De gangen van Gods Kerk worden dan als een voorwaarde gezien waaraan we moeten voldoen voordat ze tot Christus (mogen) komen.

Alsof dat zaken zijn waaraan wij zélf kunnen voldoen. Maar dat te zeggen zou gelijk zijn aan het verwijt dat onder ons een remonstrantse prediking wordt gebracht.

Verre zij het vandaar! Dan wordt echter niet verstaan dat het in de prediking van de gangen van Gods Kerk niet gaat over voorwaarden waaraan wij moeten voldoen, maar om de weg die de Héere met Zijn volk gaat om ze in de weg van waarachtige bekering te brengen tot de kennis van Christus. Het gaat daarin dus over de toelidende weg tót Christus en over het leven út Christus. Het is waar, de gangen van Gods Kerk mogen niet de hele inhoud van de prediking zijn, maar ze moeten wel verklaard worden. Vanuit de tekst en met het oog op de leiding die in de gemeente aan een ieder gegeven moet worden.

Vorbereiding klaar?

Wanneer is een predikant klaar met de voorbereiding op de preken? De ene dienaar bereidt de preek voor aan het begin van de week, de ander meer aan het einde van de week. Over het algemeen verdient het aanbeveling dat een dienaar zijn preken aan het begin van de week voorbereidt. Er kan in een week zoveel opdoen. En de voorbereiding op de prediking mag niet onder druk komen te staan. En nog minder mag de preekstoel naar de tekst toedrijven! Nee, als het goed is, mag de tekst wel eens naar de preekstoel drijven!

Als Gods Geest het hart van Zijn knechten zo vervult, dat ze verlangen naar Zijn dag om het Woord te mogen bedienen. Zeker, er kunnen omstandigheden zijn dat de voorbereiding onder druk komt te staan. Maar, als het goed is, dan weet de Heere daar ook van. En Hij heeft Zijn knechten nog nooit laten staan. In bijzondere omstandigheden mag dan ook wel eens bijzondere genade en kracht ervaren worden.

Maar wanneer is de voorbereiding op de preek nu klaar? Als de preek gehouden is! Niet eerder. En dan nog moet een dienaar zich menigmaal beschuldigen dat hij dit niet heeft gezegd en

dat teveel heeft benadrukt. Dat het hier te kort en daar te lang was.

Nee, volmaakt zal de prediking nooit zijn. En 'goede preken' bestaan ook niet. Het is maar stukwerk. En toch is het een liefdedienst die nog nooit heeft verdrotten. Er is geen schoner werk dan dat! Te mogen staan in dienst van de grote Koning en Zijn dienst aan te prijzen.

Gevaren

Er zijn ook gevaren aan te wijzen. Ook dienaren van het Goddelijke Woord zijn 'mensenkinderen'. En daarmee is alles gezegd. Wel mensenkinderen die tot wachters zijn gezet. Maar ook mensenkinderen die bloot staan aan allerlei gevaren, zoals moedeloosheid en hoogmoed. Soms kunnen we zo moedeloos worden als we zo weinig bespeuren van Gods werk. Is het geen ploegen op rotsen? Werkt de Heere nog wel? Maar de Heere houdt Zijn knechten in evenwicht.

Soms mogen we zoveel zien dat we niet moedeloos worden en tegelijk zo weinig dat we niet hoogmoedig worden. Want ook dat is een gevaar. Als de Heere het Woord opent en er komt 'water onder het sloopje' dan zeggen ze bij de eerste trede van de preekstoel al van binnen: dat ging goed, he! En als ze het van binnen niet zeggen, dan wordt het wel in de consistorie of in de gemeente gezegd. Maar Gods is een jaloers God op Zijn eer. Hij geeft Zijn eer aan geen ander, ook niet aan Zijn knechten.

Aärons en Hurs

Als we alles overzien wat in deze artikelen aan de orde geweest is, kunnen we alleen maar zeggen: wie is tot deze dingen bekwaam? Niemand vanuit zichzelf! Studie maakt ten diepste niet bekwaam, hoeveel handvaten voor de prediking er ook kunnen én moeten worden aangereikt. Onze bekwaamheid kan alleen uit God zijn. Daarom moeten Gods knechten niet op handen gedragen worden, maar op de vleugelen van het gebed. Bid ze maar leeg, dan kan de Heere ze vervullen. Bid ze dan maar vol, dan mogen zij zich weer leeg preken!

Zo mag er een heilige wisselwerking zijn. Aärons en Hurs in de gemeente, een biddend volk dat opkomt onder de prediking; en een dienaar die in zichzelf zo onbekwaam is maar wiens bekwaamheid uit God is. Hij geeft te spreken. En de Heere zorgt ook voor de vrucht. Dat is geen mensenwerk. Gods knechten mogen zaaien. Zij mogen planten en natmaken, maar de Heere geeft de wasdom.

Geliefde lezer, zijn we daar al om verlegen geworden in ons leven? Is dat uw bede dat de Heere Zijn knechten wil gebruiken in uw leven tot eeuwige zegen? Dat we ons zo, op en onder de kansel, veel mochten zetten onder de prediking des Woords. Met de bede of de Heere het wil zegenen tot uitbreiding van Zijn gezegend Koninkrijk.

(slot)

's-Gravenpolder, ds. E. Hakvoort

13

Jakobs ladder

De bloedzweetende Jezus versterkt door een engel uit de hemel

'En van Hem werd gezien een engel uit den hemel, die Hem versterkte.'

Lukas 22:43

Wat een plaats is de hof van Gethsémané! Waar Jezus een strijd heeft gestreden zo zwaar als nooit op aarde gestreden is. Kloppend op het liefdehart van Zijn Vader vond Hij de deur gesloten. Terugkerend tot Zijn discipelen vond Hij hen slapende. Ging Hij voorwaarts, ging Hij achterwaarts, Hij vond enkel toorn.

De pijlen van de almachtige Rechter daalden in Hem, rampzalige verschrikkings troffen zijn dodelijk bedroefde ziel. In die uiterste benauwdheid offerde Hij gebeden en smeking met sterke roeping en tranen (Hebr. 5:7). In die onuitsprekelijke eenzaamheid werd Zijn zweet gelijk grote druppelen bloeds, aflopend op de aarde (Luk. 22:44^b). Was er ooit een dal des doods als deze hof, is er een smart met Jezus' smart te vergelijken?

Hoe troostvol moet het voor de Borg geweest zijn dat Hij op eens een en-

gel zag en dus niet meer alleen was. Eén van Zijn dienaren die Hij kende, gezonden door Zijn Vader, gekomen uit de hemel om Hem te versterken. Maar ook, hoe aangrijpend moet dit voor die engel zijn geweest. Wetend van Zijn allesoverklimmende majesteit, ziet hij Hem nu kruipen als een worm. Afgekomen van het heerlijk aangezicht des Vaders, ziet hij nu het benauwde en bebloede aangezicht van zijn Heere. Wat zal hij Hem met heilige verbaasdheid hebben aangezien! Wat zal het voor hem een verwaardiging geweest zijn dat hij Hem in Naam van de Vader ondersteunen mocht. Met wat een vurige liefde zal hij tot Hem gesproken hebben!

In plaats dat hij van dat juk wordt ontslagen, wordt het bedroefde en afgematte hart versterkt door een vertroosting uit het hemels heiligdom.

Die Hem versterkte

Maar hoe heeft deze engel de Zaligmaker versterkt? Door een teug te drinken uit de bittere kruiskelk? Hielp hij Hem door de last van de zonde en van Gods toorn voor een tijd mee te dragen? Ach, hoe zou hij kunnen en wat voor waarde zou het hebben. Immers, de mens heeft gezondigd en de geëiste voldoening kon onmogelijk door een engel gegeven worden, ook niet ten dele. Nee, Jezus heeft in alles de pers alleen getreden; het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.

De engel zal Hem versterkt hebben door met Hem te spreken zoals eenmaal Mozes en Elia met Hem spraken op de heilige berg, namelijk over Zijn uitgang die Hij *volbrengen* zou te Jeruzalem (Luk. 9:31). Hij zal gewezen hebben op Gods onveranderlijke besluit en wil over Hem; dat er geen andere weg was tot Gods eer en de zaligheid van de uitverkoren zondaren. Hij zal Hem gezegd hebben hoe lief de Vader Hem had en hoezeer Zijn gehoorzaamheid Hem behaagde (Jes.

53:10^a). En dat Hij de voorgestelde vreugde zou ontvangen naar de belofte Hem van eeuwigheid gegeven. Het loon op Zijn welriekende offerande: verheerlijkt met de heerlijkheid die Hij had eer de wereld was, in storeloze gemeenschap met Zijn bruid aan het avondmaal van Zijn bruiloft. Had Hij Zelf niet in de opperzaal tegen Zijn discipelen gesproken over de zalige drinkbeker die Hij met hen drinken zou in het Koninkrijk van Zijn Vader (Matth. 26:29)?

De woorden die de engel tot Jezus sprak, waren als een beker koud water voor Zijn vermoeide ziel. Daar, in de hof van Gethsémané, toen de golven en baren over Hem heengingen. Ze waren een lieflijke blijk van 's Vaders gunst. Een vertroostend licht in die zwarte nacht van zware strijd. Tot Zijn bemoediging om volvaardig voort te gaan op het smalle pad van de voorgestelde loopbaan. Doorlevend in de diepten van Zijn geschapen geest het oneindige wee dat eeuwig en onveranderlijk het deel van Zijn volk zou zijn, indien Hij niet plaatsbekledend gehoorzaam zou zijn tot het einde toe.

Eén engel

Maar wat is deze enkele engel vergeleken bij het *heirleger* uit de hemel dat eenmaal Gods lof deed horen in de velden van Efratha? En bij de *vele* engelen die Hem dienden nadat de satan Hem veertig dagen had verzocht (Mark. 1:13)? Hoe overvloedig mocht Hij toen delen in de liefde van Zijn Vader! Wat was dat toen een krachtige versterking in Zijn diepe vernedering! Bleef dan nu voor de Zaligmaker in de hof maar één engel over, terwijl er twaalf legioenen engelen Hem bijgezet zouden zijn als Hij de Vader daarom gebeden had (Matth. 26:53)?

Bovendien, wat een groot verschil is er tussen de *lofprijzing* en het *dienen* van die vele engelen én het *versterken* door deze ene engel. Waar lezen we eigenlijk nog meer dat Jezus *versterkt* werd door een engel? De heilige troongeesten worden uitgezonden tot dienst van de uitverkorenen. Zij zijn opklimmende en nederdalende op de Zoon des mensen. Maar dat zij hun Hoofd versterkten...? Hier is een grote

diepte. Het is een tastbaar bewijs dat de Borg een weinig minder geworden was dan de engelen (Ps. 8:6, Hebr. 2:9).

O, in wat een engte van zwakheid is Hij gekomen! Wat is Hij afgedaald in diepten van vernedering! Ondersteund door een engel die Hijzelf geschapen had en door Zijn kracht onderhield. De vertroosting Israëls vertroost door een bemoedigend woord van deze gezant. Alsof al het licht van de zon uitgedoofd was en zij nu bestraald moest worden door een schemerlicht; alsof een uitgedroogde zee nog enige druppels ontving door een milde regen. En van Hem werd gezien een engel uit den hemel, die Hem versterkte en daarna heenging. Maar Jezus is voortgegaan, zonder enige vertroosting. Hij is ingegaan in de kaken des doods, tot de Godverlatenheid toe, opdat de Zijnen nimmermeer van God verlaten zouden worden.

Het is 's Vaders wil dat elk van Zijn kinderen zal weten uit welke nood en dood hij verlost is. Daarom ligt de weg naar de hemel door Gethsémané, hoewel niet ieder kind van God daarin even diep wordt geleid.

Het is 's Vaders welbehagen dat Zijn kinderen tot Hem komen over een smalle weg met vele verdrukkingen. De één wat meer, de ander wat minder. Dan kan het wezen dat een ziel smeekt of een drinkbeker van hem wordt genomen of van hem voorbijgaat. Maar in plaats dat hij van dat juk wordt ontslagen, wordt het bedroefde en afgematte hart versterkt door een vertroosting uit het hemels heiligdom. Dan wordt het zoet door het zuur gemengd en kracht naar kruis ontvangen. Dan wordt geleerd: Mijn genade is u genoeg.

Jezus in de hof. O, Immanuël, waarom bent U daar? Ik ben hier voor u! Welgelukzalig zijn zij die een blijk van eeuwige liefde ontvangen als een onderpand van de eeuwige erfenis – tot dat de dag aankomt en de schaduwen vlieden.

*Hoed mijn ziel, en red z' uit noden;
Maak mij niet beschaamd, o HEER!
Want ik kom tot U gevloeden;
Laat d' oprechtheid meer en meer,
Met de vroomheid, mij behoën;
'k Wacht op U in mijn ellenden.
Laat Uw hand in tegenspoën
Israël verlossing zenden.*

(wordt vervolgd)

Genemuiden, ds. C. Hogchem

”De zonde zou graag willen dat de mens zou ophouden met bidden, en het gebed wil graag dat de mens zal ophouden met zondigen”.

John Flavel

De kleine oecumene ter discussie

Op verschillende plaatsen in ons land bestaat er een nauwe samenwerking tussen de christelijke gereformeerden, de Nederlands gereformeerden en de vrijgemaakten. Soms gaat die samenwerking zover dat de christelijke gereformeerden en de Nederlands gereformeerden eigenlijk een gemeente vormen. In Deventer doen ook de vrijgemaakten daaraan mee. Men spreekt wel van de kleine oecumene.

De eerste aanzetten daartoe dateren al van meer dan een halve eeuw geleden. In 1958 publiceerden de christelijke gereformeerde kerk van Eindhoven en de vrijgemaakte kerk ter plaatse een gemeenschappelijke verklaring gericht op hereniging van beide kerken. Vijf jaar later besloot men tot kanselruil en gemeenschappelijke avondmaalsdiensten.

De hoogkerkelijke opstelling van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de moeilijke verhouding die zij hadden met de Nederlands Gereformeerde Kerken (die zich immers in de jaren zestig van de vorige eeuw hadden afgesplitst van de vrijgemaakte kerken) vormden echter jarenlang een struikelblok voor een toenadering tussen deze drie kerkverbanden.

Inmiddels stellen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt zich veel coöperatiever op. Toch ligt een eenwording van die drie kerken nog niet in het verschiet.

Volgens de christelijke gereformeerde predikant ds. J. Wessels, tevens directeur van de Evangelische Alliantie, komt dat omdat een kleine maar invloedrijke groep van behoudende christelijke gereformeerden die ontwikkeling blokkeert. Zij houden de oecumene tegen als die niet in hun straatje past.

De christelijke gereformeerde predikant uit Dordrecht, ds. J.M.J. Kieviet, voelde zich begrijpelijk aangesproken. In een bijdrage in het RD schreef hij dat er in zijn kerken niet zo'n rechte, invloedrijke pressiegroep bestond. Ook wees hij erop dat de generale

synode heeft uitgesproken terughoudend te willen zijn in de relatie met de Nederlands gereformeerden.

Toe-eigening des heils

In ieder geval kan duidelijk zijn dat men in de Christelijke Gereformeerde Kerken sinds jaar en dag zeer uiteenlopend oordeelt over de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken. In de kring van Bewaar het Pand is er geen sprake van kanselruil of samenwerkingsgemeenten. De bezwaren die men daar terecht heeft tegen allerlei ontwikkelingen in het eigen kerkverband inzake prediking en liturgie, gelden nog in sterkere mate de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Men beseft heel goed dat een eventueel samengaan van de drie kerken de situatie alleen nog maar erger maakt.

Ook al staan wij als Gereformeerde Gemeenten buiten deze 'kleine oecumene', we kunnen wel met hen meeleven en meebidden.

In de prediking in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en bij de Nederlands gereformeerden mist men het bevindelijke en onderscheidende element. Een kleine tien jaar geleden analyseerden een aantal christelijke gereformeerde predikanten een jaargang uit de vrijgemaakte prekenreeks "Waarheid en Recht". Zij moesten tot de conclusie komen dat in deze preken de toe-eigening van het heil nog minder functioneerde dan zij al gevreesd hadden. Het stuk der ellende kwam nauwelijks aan de orde. Voor vrijgemaakten is het doorgaans zo dat de gemeente zich als zodanig het heil toe-eigent, dat in de preek aan allen geschonken wordt, aldus de christe-

lijke gereformeerde ds. K. Visser. Over de Nederlands Gereformeerde Kerken zou hetzelfde op te merken zijn. De verhouding tot dat kerkverband wordt bovendien bemoeilijkt doordat men daar inmiddels vrouwelijke ambtsdragers kent; niet alleen ouderlingen en diakenen maar sinds kort ook vrouwelijke predikanten. Dat leidde er toe dat in februari jl. in de samenwerkingsgemeente van Arnhem een vrouwelijke predikant voorging. In 1998 sprak de christelijke gereformeerde synode zich echter met overgrote meerderheid uit tegen de vrouw in het ambt. En om een ander punt te noemen, in Nederlands gereformeerde kring houden velen er moderne opvattingen op na over homoseksuele relaties.

Onderlinge vervreemding

Dat zijn inderdaad wezenlijke zaken. Zaken die een kerkelijke toenadering en zeker een kerkelijke eenwording blokkeren. Het grote probleem voor de bezwaarden in de rechttervleugel van de Christelijke Gereformeerde Kerken is echter dat deze bedenkelijke verschijnselen en ontwikkelingen zich ook in eigen kerkverband voordoen.

Het geestelijk klimaat in tal van christelijke gereformeerde kerken (met name in het noorden) verschilt niet veel van dat bij de vrijgemaakten of de Nederlands gereformeerden. Verschillende christelijke gereformeerde predikanten en kerkenraden hebben geen bezwaar tegen de vrouw in het ambt. De christelijke gereformeerde predikant dr. B. Loonstra, die al eerder in opspraak kwam vanwege zijn opvattingen over het Schriftgezag, publiceerde in 2005 een boek waarin hij 'homoseksuele relaties in liefde en trouw' goedkeurde. Weliswaar nam hij onder druk van zijn kerkverband het boek uit de handel, maar daarmee kwam hij niet terug op zijn standpunt.

De Christelijke Gereformeerde Kerken kunnen zich er op beroemen dat zij, anders dan de Gereformeerde Kerken of de Gereformeerde Gemeenten, nooit een kerkscheuring hebben gekend. Er hebben in de loop der jaren wel wat predikanten het kerkverband verlaten, zowel naar 'links' als naar 'rechts'. Maar daar is het bij gebleven. Daarvoor hebben de christelijke gereformeerden echter wel een forse prijs moeten betalen. Namelijk een steeds meer uit elkaar groeien van de flanken. Wat de ene predikant hartelijk aanprijst, daar is de ander faliekant

op tegen. Dat proces gaat gepaard met een toenemende onderlinge vervreemding. De liefde tot het eigen kerkverband en de betrokkenheid bij bovengemeentelijke zaken wordt op die manier wel erg op de proef gesteld. Bij gewone gemeenteleden, maar ook bij ambtsdragers. Dat is een pijnlijke zaak.

Nu kan ook van de Gereformeerde Gemeenten in heden en verleden gezegd worden dat de ene gemeente de andere niet is en predikanten soms verschillende accenten leggen. Daar moet ruimte voor zijn, maar dat kan ook spanningen oproepen, zeker als de Bijbelse vermaning 'dat de broederlijke liefde blijve' (Hebr. 13:1) niet ter harte genomen wordt. Maar tevens geldt dat een kerk van gereformeerde belijdenis een kerk met tucht is. Niet alles kan en mag daar getoleerd worden. Want anders gaat het van kwaad tot erger.

Vier Bijbelvertalingen

In de Christelijke Gereformeerde Kerken is de onderlinge vervreemding sinds jaar en dag een groot probleem. En dat wordt er helaas niet minder op. Er zijn inmiddels twee jeugdorganisaties: de CGJO voor de linkervleugel en de LCJ voor de rechtere vleugel. In de erediensten worden tegenwoordig niet minder dan vier verschillende bijbelvertalingen gebruikt: de oude statenvertaling, de HSV, de Nieuwe Vertaling van 1951 en de Nieuwe Bijbelvertaling. Men kan kiezen uit verschillende liturgische formulieren. Omdat mensen tegen de gang van zaken in de christelijke gereformeerde kerk in hun woonplaats soms grote bezwaren hebben, sluiten ze zich noodgedwongen aan bij een andere gemeente van hun kerkverband. De vermeldingen in het kerkelijk jaarboek maken dat duidelijk.

Ook in maatschappelijk opzicht zijn de christelijke gereformeerden een heteroog gezelschap. De keuzes die zij op dat vlak maken, weerspiegelen vaak hun kerkelijke ligging. Zo waren er vanouds christelijke gereformeerden die voor de SGP kozen en die AR waren. De laatste groep was het grootste, maar heeft zich inmiddels verdeeld over de ChristenUnie en het CDA. Zo geldt ook op onderwijsgebied dat de rechtere vleugel van de christelijke gereformeerden voor het reformatorisch onderwijs kiest, terwijl anderen hun kinderen naar een vrijgemaakte school of een 'gewone' christelijke school sturen. Een deel van de christelijke gereformeerden

leest het RD, anderen kiezen voor het Nederlands Dagblad of (althans vroeger) voor Trouw. Een christelijke gereformeerde predikant was voorzitter van de EO, een ander is voorzitter van de NCRV.

Geen wonder dat de tegenstellingen binnen het kerkverband soms hoog oplopen. Dat er bittere verwijten gemaakt worden, zoals recent inzake de geringe voortgang van de kleine oecumene. Kerkelijke toenadering en kerkelijke eenheid staan tegenwoordig hoog genoteerd. Kerkmuren hebben voor velen geen betekenis meer. Het aantal christelijke gereformeerde kerken met een meer of minder vergaande vorm van samenwerking met de vrijgemaakten of de Nederlands gereformeerden neemt geleidelijk aan toe.

Het is dan ook voor de predikanten in de rechterflank van de Christelijke Gereformeerde Kerken geen gemakkelijke opgave om hun bezwaren daartegen kenbaar te maken en daar instemming voor te vinden. Maar terecht vinden zij dat hier wezenlijke zaken in het geding zijn. Zaken van geloof en bekering, van eeuwig wel of eeuwig wee, zijn immers onopgeefbaar.

Ook al staan wij als Gereformeerde Gemeenten buiten deze 'kleine oecumene', we kunnen wel met hen meeleven en meebidden. En met hen beducht zijn voor een oppervlakkig gereformerdendom, dat innerlijk vreemd is aan de gereformeerde belijdenis.

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

BOEK AANKONDIGINGEN

"Eerste bundel keurstoffen" en "Tweede bundel keurstoffen";

door ds. G. van Reenen;

Uitg. Gebr. Koster – Barneveld;

ISBN 978 90 5551 571 4 resp.

978 90 5551 572 1; 331 resp.

328 pag.; € 22,50.

De nalatenschap van ds. G. van Reenen (1864-1935) bestaat uit 124 preken, waaronder een Catechismusverklaring. Zij kenmerken zich door iets oorspronkelijks. Zijn wijze van tekstbehandeling, zijn eenvoudige en verstaanbare uitleg, trekt velen, ook vandaag nog. De bevindelijke en praktische inhoud van zijn prediking maakten hem geliefd.

"Tweede zestal predicaties"; door ds.

J. Fraanje. Uitg. Gebr. Koster - Barneveld. ISBN 978-90-5551-570-7;

174 pag.; € 12,50.

De nalatenschap van ds. J. Fraanje (1878-1949), die een vooraanstaande plaats innam onder de predikanten van de Geref. Gemeenten, bestaat uit ruim vijftig preken, waaronder zes zestallen. In dit tweede zestal zijn opgenomen: één preek voor de Goede Vrijdag, twee Paaspreken, één preek voor Hemelvaartsdag en twee Pinksterpreken.

"Een iegelijk die in Hem gelooft"; door

ds. D.W. Tuinier. Uitg. Orgelcommissie Gereformeerde Gemeente Aagtekerke; besteladres:

J. Wisse, tel. 0118-581939, e-mail:

janiswissea-kerke@kliksafe.nl;

139 pag.; € 14,90.

Dit boek bevat 10 preken over het geloof. Hierin gaat het vooral over het geloof in de harten van de gelovigen. Het zwakke geloof van de vader van de maanzieke knaap krijgt hierin een plaats, alsook het verzekerde geloof van Job. Daarnaast is hierin een preek opgenomen voor de kerstdagen en het heilsfeit van Pasen. Ook bevat deze bundel een preek die gebruikt kan worden in een dienst op Nieuwjaarsdag. De preken zijn ernstig, bewogen en gericht op het Voorwerp van het geloof, de Heere Jezus Christus. Naast persoonlijk gebruik zijn deze preken ook geschikt voor de leesdiensten. De uitgesproken preken zijn vanaf de band uitgetikt en vervolgens bewerkt. Door aankoop van dit boek steunt u het fonds voor het in februari jl. in gebruik genomen kerkorgel van de Aagtekerkse gemeente.

"Een goede ruil";

door ds. P. van Ruitenburg.

Uitg. Den Hertog – Houten;

ISBN 978 90 331 2335 1,

71 pag.; € 9,90.

In deze bundel is te lezen wat het is om zalig te sterven en een "goede ruil" te mogen doen. Hij neemt de lezer mee naar een ziekbed en laat kennismaken met de vrees voor de dood en bespreekt het verlangen om bij Christus te zijn. Ook gaat het over het regelen van je eigen begrafenis, over afscheid nemen en condoleren. Kortom, over wat we moeten weten om niet alleen getroost te leven, maar ook zalig te sterven.

"Ongetwijfeld",

door ds. P. van Ruitenburch.

Uitg. Den Hertog – Houten;

ISBN 978 90 331 2336 8;

71 pag.; € 9,90.

In dit boekje gaat het over twijfel en zekerheid, over geloof en ongeloof, over Gods beloften en onze ontrouw. We zien hierin hoe God het geloof begint, maar ook hoe het ongeloof de kop weer opsteekt en opnieuw overwonnen moet worden.

"Gelovig kruisdragen"

door drs. J.C. den Ouden.

Uitg. Den Hertog – Houten;

ISBN 978 90 331 2303 0;

128 pag.; € 17,50.

Deze studie van de Hersteld Hervormde Gemeente te Opheusden richt zich op wat de puriteinen over lijden en kruisdragen hebben geschreven. In de wereld waarin de puriteinen leefden, stierf meer dan de helft van de bevolking vóór het bereiken van de volwassen leeftijd.

Daarbij komt dat de puriteinen leefden in een tijd van geloofsvervolgung.

"Sions wonderlijke verlossing",

door ds. C. Smits. Uitg. Boekhandel

De Roo – Zwijndrecht;

ISBN 978-90-8718-014-0;

212 pag.; € 16,90.

In deze uitgave zijn tien niet eerder uitgegeven preken van ds. C. Smits (1898-1964) opgenomen, waaronder een aantal vrije stoffen uit het Hooglied, Jesaja en Jona.

"Gij dan, bidt aldus", door Maarten

Luther. Uitg. Den Hertog – Houten;

ISBN 978 90 331 2296 5;

63 pag.; € 6,50.

Gij dan, bidt aldus, over het Onze Vader, staat in Luthers Grote Catechismus uit het jaar 1529.

Het laat zien hoe nodig het gebed voor de christen is in de strijd met de duivel, de wereld, de zonde en het "ik".

Drie uitgaven van Lectori Salutem, te bestellen bij dhr. K.A. Meeuse, Prinses Christinastraat 27, 4455 BC Nieuw-

dorp, tel. 0113-613740:

1. "Op Mijn trouwverbond", door ds.

A. Schot, 79 pag.; € 6,00.

Dit boekje geeft een weergave van de gesproken tekst op een drietal gemeentevondens in de Gereformeerde Gemeente te Nunspeet over het genadeverbond en de betekenis van de doop.

Hierin komen verschillende vragen aan de orde, o.a.: Zijn er twee of drie verbonden? Wat is het aanbod van genade? Wie komt de belofte toe? Zijn gedoopte kinderen verbondskinderen? Wanneer ben je in Christus?

2. "Een inzetting die God behaagt",

door ds. A. Schot, 72 pag.; € 6,00.

Dit boekje gaat over het huwelijksformulier en het rapport van de Generale Synode van de Geref. Gemeenten m.b.t. huwelijk en echtscheiding, zoals een en ander behandeld is op gemeentevondens in de Geref. Gemeente te Nunspeet.

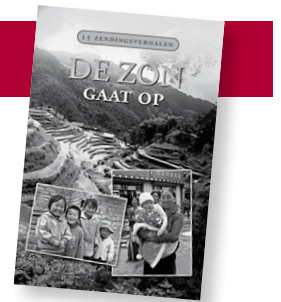
Hierin wordt ingegaan op o.a. de volgende vragen: is het huwelijksformulier nog wel actueel? Wat kan de kerkenraad voor me doen nu mijn huwelijk vastloopt? Wie bepaalt de grootte van mijn gezin? Is seksuele gemeenschap zonde? Mogen studenten het krijgen van kinderen uitstellen? In welke gevallen mag je hertrouwen?

3. "De rechtzinnige leer verklaard",

door ds. A. Schot, 72 pag.; € 6,00.

Ds. Schot heeft eveneens op gemeentevondens de Dordtse Leerregels, hoofdstuk 1, art. 1-18, van de Goddelijke verkiezing en verwerping behandeld. Hierin vindt u een antwoord op o.m. de volgende vragen: Waarom heeft God mensen verkoren? Is de verkiezing veranderlijk? Is de verkiezing een poort of een muur? Lijdt de verkiezingsleer niet tot lijdelijkheid? Wat is de relatie tussen verkiezing en goede werken?

BOEKENNIEUWS

"De zon gaat op", samengesteld door

C. Janse; uitg. Den Hertog, Houten,

i.s.m. ZGG; ISBN 978 90 331 2315 3;

144 blz.; € 9,90.

ZGG heeft, in samenwerking met uitgeverij Den Hertog, opnieuw het initiatief genomen om een kinderboek uit te geven. Acht jaar na "Stenen in de vijver" ging de oproep uit naar (oud-) zendingswerkers om een zendingverhaal te schrijven voor onze jonge Nederlandse achterban. Daar werd gehoor aan gegeven; binnen een jaar verscheen "De zon gaat op", een boek met vijftien zendingverhalen.

De verhalen zijn het waard om gelezen te worden, alleen al omdat ze zo prachtig een indruk geven van het huidige zendingswerk in de vijf landen waar ZGG werkt. Het gaat steeds over kinderen die opgroeien in heel andere omstandigheden van taal en cultuur dan in Nederland. Over kinderen die nog nooit van het Woord van God hebben gehoord en over kinderen die al van hun ouders hebben geleerd om in nood en zorg te bidden. De samensteller heeft oog gehad voor de breedte van het zendingswerk. Dat de auteurs ervaring hebben op het

veld is te merken aan allerlei (culturele) details die naar voren komen. Hoewel de feiten de leesbaarheid niet altijd ten goede komen, zijn ze wel nodig voor het juiste verstaan van de omstandigheden van het land. Dat zou je ook kunnen zeggen van de vreemde namen: het leest lastig, maar tegelijkertijd geeft het een extra dimensie aan het verhaal.

Van ieder land is –bij het verhaal– een kader met informatie opgenomen. ZGG maakt hiermee van de gelegenheid gebruik om kinderen/ouders te informeren over het werk dat ZGG doet in het betreffende land.

"De zon gaat op" is geschreven voor kinderen vanaf 9 jaar, en daarmee heeft de samensteller een goede richtlijn gegeven. Jongere kinderen haken, denk ik, af bij het voorlezen.

Het boek is prachtig uitgegeven met een aansprekende omslag, stevig papier en mooie foto's.

Graag wil ik dit kinderboek aanbevelen, voor thuis en op school. De bedoeling van het boek, zo vermeldt het voorwoord, is het zendingswerk dichterbij te brengen. Die doelstelling wordt gehaald als ouders/leerkrachten de handschoen

opnemen en het boek gebruiken.

De verhalen zijn bijzonder geschikt om voor te lezen en over het zendingswerk door te praten. Van harte hoop ik dat door het (voor)lezen van deze zendingsverhalen jonge lezertjes het verlangen gaan kennen om zelf de Heere te vrezen en ook het Woord naar andere landen te brengen.

China, Lammertha Wilbrink

**“Uit den Schat des Woord”
(62^e jaargang), door verschillende
predikanten; uitg. De Banier,
Apeldoorn,
ISBN 9789033630156; geb., € 22,50.**

In de preken-serie *Uit den schat des Woords* is de 62^e jaargang verschenen. Twaalf predikanten van de Gereformeerde Gemeenten komen in twaalf preken aan het woord. Ik zeg dit eigenlijk niet goed, want het gaat niet om hun woord, maar om het Woord van God. Dát komt aan het woord.

Geestelijk onderwijs wordt geput uit zes preken uit het Oude Testament en zes uit het Nieuwe Testament. De preken zijn schriftuurlijk-bevindelijk. Zowel het eenzijdige van het werk van God in het leven van een zondaar komt aan de orde, als de verantwoordelijkheid van de mens. Het wonder van zaligworden op grond van het welbehagen van God wordt op een pastorale wijze verwoord. Ik citeer uit een van de preken: ‘Het is een eeuwig wonder van Gods soeverein welbehagen dat Hij een gemeente tot de zaligheid heeft verkoren en dat Hij ons laat prediken dat God een welbehagen heeft in gevallen Adamskinderen’. De mens in zijn onmacht, maar ook in zijn onwil wordt getekend: ‘We hebben het zo druk met van alles en nog wat. Geen tijd voor de kerk en de kerkgang, zeker in de week niet. Geen tijd voor catechisatie. Geen tijd om de Bijbel te lezen en te bidden. Geen tijd om je te verdiepen in een goed boek. Ten diepste lokt het ons allemaal niet. Als u daarop let, wat is de zaligheid van uw ziel ú, jóu, dan waard? Nog geen vijf minuten misschien op een dag van vierentwintig uur? Overall hebben we tijd voor. We hebben tijd om te zondigen. We hebben tijd om de Heere verdriet te doen. Maar we hebben geen tijd voor onze onsterfelijke ziel. En kunt u iets noemen wat belangrijker is dan dat?’

De ruimte in Christus voor verloren zondaren wordt niet verzwegen: ‘U bent nooit te slecht, al had u álle kwaad gedaan dat er onder de hemel is gedaan. Het bloed van Christus, Gods Zoon, wast en reinigt van álle zonden.’

U begrijpt dat ik niet op elke preek kan ingaan. Neem en lees. De preken-serie is uitermate geschikt voor de leesdiensten. Deze jaargang ook wel in het bijzonder, omdat er veel ‘gelegenhedenpreken’ in zijn opgenomen: voor Oud- en Nieuwjaar, Kerst, lijdenstijd, Pasen, Pinksteren. Ook is de uitgave uiteraard ook heel geschikt voor persoonlijk gebruik. De Heere moge deze preken gebruiken tot bekering van zondaren, tot oefening van het geloof in het leven van Gods kinderen, maar bovenal tot Zijn eer.

Ik vat het maar samen met de woorden die ik in een van de preken las: ‘Doch Gode zij dank voor Zijn onuitsprekelijke Gave. Dat zijn immers de eerste gebroken klanken die opklinken uit het zondaarshart’. Als dat de vrucht van de inspanning van schrijvers en uitgever mag zijn, dan is al het werk eraan gedaan niet tevergeefs.

Uitgeverij De Banier heeft zoals gebruikelijk weer gezorgd voor een keurig verzorgde uitgave.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout

“De arme twijfelende christen tot Christus getrokken”, door Thomas Hooker; uitg. De Banier, Apeldoorn, 2010; ISBN 978 90 336 09657; 138 blz.; 14,90.

Niet ieder boek is voor iedereen geschikt. Misschien moet men van “De arme twijfelende christen tot Christus getrokken” van de Engelse puritein Thomas Hooker zeggen dat het een uitnemend medicijn biedt voor hen die altijd maar bekommerd blijven ronddolen in zichzelf, zich een levenlang blijven blindstaren op eigen verdorvenheden en steeds weer opnieuw ‘de eigen zweer openkrabben zonder ooit tot de Geneesheer te gaan’. Wellicht is het boek echter minder geschikt voor hen die toch al zo gretig aanspraken maken op de beloften en op veronderstelde rechten om tot Christus te gaan.

Dit boek van Hooker (1586-1647) is een uitvloeisel van meerdere preken over het komen tot Christus. Het valt in zeven delen uiteen. Het wordt ingeleid door

een waardevolle levensbeschrijving van de hand van W. van der Zwaag uit Barneveld. In hoofdstuk 2 wil Hooker belemmeringen opruimen die een mens verhinderen om tot Christus te gaan. In hoofdstuk 3 reikt hij hulpmiddelen aan om tot Christus te gaan. Hoofdstuk 4 bevat aanwijzingen hoe het Woord gebruikt kan worden ‘opdat een christen vrede en zekerheid vindt’. In Hoofdstuk 5 noemt Hooker ‘enige middelen om recht op de beloften te verkrijgen en deze tot ons voordeel aan te wenden’. Het boek besluit met een verhandeling over ‘hoe een mens moet leren dat hij deze bekwaamheid om te leven door het geloof deelachtig wordt’.

Hooker geeft ‘aangevochten en bestreden zielen onderwijs in de weg der zaligheid’. Hij doet dat bewogen en ernstig, ook heel bondig, radicaal, en soms ook wel wat kras: ‘Koop het veld en de parel is voor u. Deze is bij de koop inbegrepen’. En: ‘Als u ermee tevreden bent dat Christus alles van uzelf zal wegnemen en in alles naar Zijn welgevallen met u zal handelen, neem dan de Zaligmaker aan en u hebt Hem’. Goedbeschouwd bedoelt Hooker echter niet anders dan wat Paulus tegen de stokbewaarder zei: ‘Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis’.

Het is bij dit boek zinvol te bedenken dat Hooker zich niet allereerst richt tot mensen die altijd wel kunnen geloven, maar meer tot ‘neergebogen christenen’ die tot hun smart niet kunnen geloven, ook al zouden ze dat het liefste doen. De belemmeringen die Hooker wil opruimen, zijn voor hen echt praktijk en ze zijn doorgaans blind voor de hulpmiddelen die hier worden aangereikt.

Hooker behandelt hen niet zachtzinnig en pleistert evenmin met loze kalk: Hij is beducht ‘voor elke zondaar die buiten de rechte geloofsvereniging met Christus blijft, want hem staat niets anders te wachten dan de ontzaglijke toorn Gods’. Ruim is echter de weg die hij wijst: ‘Onze Zaligmaker, Die ook onze Man is, eist geen bruidsschat, noch iets anders van ons. Het enige waar Hij acht op geeft, is alleen armoede en ledigheid. Als u niets bezit, dan wil Hij u toch hebben, met al uw waardeloosheid, mits u Hem maar wilt hebben’.

Dit boek lijkt soms in zijn radicaliteit wat scherp van toon, maar is het ten diepste toch niet echt. Het pastoraal omgaan met ‘arme, nooddriftige en heilbegerige zielen’ vraagt, zo zegt Hooker, een liefdevol hart. ‘Meetlat, weegschaal of duimschroef worden hierbij niet benodigd, wel een grote mate van liefde, mededogen en getrouwheid om niet te bouwen naast het fundament’. Hooker heeft deer-

nis met mensen die deernis hebben met hun arme, onsterfelijke ziel. Thomas Hooker had de gewoonte om, voordat hij 's avonds ging slapen, een belofte van God uit het Woord op te zoeken, deze te herhalen en innerlijk te blijven overdenken, net zolang totdat hij in zijn ziel voldoende voldoening onderzocht waardoor hij kon zeggen: 'Ik zal in vrede tezamen nederliggen en slapen'. Voor hem was 'de belofte de boot die de zondaar, die dreigt te verdrinken, tot Christus zal voeren'.

Hooker moet met onderscheid gelezen worden. Niet voor niets zegt Jacobus Koelman dat hij het met bepaalde uitdrukkingen van Hooker ronduit oneens is. Maar Koelman zei ook onomwonden: 'Hooker was een uitmuntend man Gods, een zeer groot prediker van de wet om zielen tot vernedering te brengen en voor Christus te bereiden'. Daarmee hangt de weegschaal weer in evenwicht.

Lieren,

J. van 't Hul

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

BEROEPEN

Te Emmeloord:

ds. P. Mulder te Krimpen a/d IJssel;

Te Hilversum:

ds. D. de Wit te Rijssen-West;

Te Oostkapelle:

ds. W. Visscher te Amersfoort.

BEDANKT

Voor Barneveld-Centrum en Veenendaal:

ds. A. Schot te Nunspeet;

Voor Boskoop en Lelystad:

ds. D.W. Tuinier te Aagtekerke;

Voor Hoogeveen: ds. W.J. Karels

te Hardinxveld-Giessendam;

Voor Katwijk aan Zee:

ds. D. de Wit te Rijssen-West;

Voor Oosterend-Texel:

ds. G. Mouw te Uddel;

Voor Rilland-Bath:

ds. P. Mulder te Krimpen a/d IJssel;

Voor Rotterdam-Alexanderpolder:

ds. E. Hakvoort te 's-Gravenpolder;

Voor Sint Annaland: ds. J.M.D. de Heer

te Middelburg-Centrum;

Voor Stolwijk:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom;

Voor Terneuzen: ds. C.J. Meeuse te Goes;

Voor Vlaardingen:

ds. B. van der Heiden te Alblasserdam;

Voor Westkapelle:

ds. M. Karens te Werkendam;

Voor Westzaan:

ds. J.J. van Eckveld te Zeist.

■ MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2010

* Pag. 49, **Zendingspredikant.**

Het adres van ds. J. IJsselstein is gewijzigd in: Kotak Pos 383, 99500 Wamena-Jayawijaya, Papua, Indonesia.

* Pag. 326,

gemeente SINT PHILIPSLAND.

Scriba is nu: E.P.J. de Ruyter,

Noordweg 49, 4675 RN

Anna Jacobapolder, tel. 0167-573633.

Toevoegen: Regeling preekbeurten:

H. Aarnoudse, Kon. Julianastraat 67,

4691 GM Tholen, tel. 0166-604053,

e-mail: h.aarnoudse@kliksafe.nl

* Pag. 362, **gemeente WAGENINGEN.**

Toevoegen: Regeling preekbeurten:

W. Nieuwenhuizen, Wildekamp 78,

6721 JE Bennekom, tel. 0318 -41 53 11,

e-mail: wnieuwenhuizen@kliksafe.nl

Vanuit onze gemeenten wordt hierin door een tiental docenten (van de 440 protestantse docenten) een bescheiden bijdrage geleverd.

Onze deelname hierin wordt gecoördineerd door de Werkgroep Onderwijs van het nieuwe Deputaatschap Kerk, Gezin, Jeugd en Onderwijs. Verder zijn onze gemeenten hierin betrokken via het Deputaatschap Kerk en Overheid als lid van het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) en in het bestuur van het Protestants Centrum voor Godsdienstig Vormings Onderwijs. Om over deze lessen voorlichting te geven is door dit Centrum materiaal ontwikkeld: een brochure en een folder. Die zijn er allereerst op gericht ouders te informeren. Tegelijk is het ook voor kerkenraden van belang dat zij weten wat de huidige mogelijkheden zijn, zodat zij die onder de aandacht kunnen brengen van plaatselijke besturen van openbare basisscholen en van gemeenteleden die zulke lessen zouden kunnen geven. De folder en de brochure zijn aan te vragen of digitaal te bestellen via de website www.pcgvo.nl. Op deze website is ook verdere informatie te vinden.

Voor nadere informatie en vragen kunt u ook terecht bij G. van der Hoek, Fort Rijnauwen 23, 2926 VH Krimpen aan den IJssel, tel 0180 700 123, e: gvanderhoek@kliksafe.nl.

■ ZENDINGSAVOND IN HARDINXVELD-GIESSENDAM

Op **woensdag 20 april**, aanvang: 19.30 uur, wordt in de kerk van de Geref. Gemeente te Hardinxveld-Giessendam. Buitendams 118, een zendingavond gehouden. Zendingsmedewerker J. Otte hoopt dan iets te vertellen over en te laten zien van het zendingswerk in Albanië.

■ ZANGAVONDEN

H.I. Ambacht

Kinderzangmiddag op **zaterdag 16 april**, aanvang: 14.30 uur, in de Pet-rakerk, Kerkstraat 10 te H.I.Ambacht, m.m.v. de kinderkoren: "De kleine lof-stem" uit Zwijndrecht, "De kinderlofstem" uit Gorinchem en "Harpe Davids" uit H.I. Ambacht. Opening door ds. M. Joesse en sluiting door ouderling Klop. Collecte t.b.v. nieuwbouw Petrakerk.

Klaaswaal

Paaszangavond op **zaterdag 23 april**, aanvang: 19.30 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente te Klaaswaal, m.m.v. het gemengd koor "Cantate Deo" uit Capelle a/d IJssel/Rotterdam, het mannenkoor "Rehoboth" uit Klaaswaal en enkele instrumentalist. Meditatie door dhr. L.

BERICHTEN

■ GODSDIENSTONDERWIJS OP DE OPENBARE SCHOOL

De ouders van leerlingen van openbare

basisscholen mogen verzoeken dat hun kinderen ook lessen krijgen in godsdienstige of humanistische vorming.

Joosse. Collecte t.b.v. de Jeugdbondactie 'Wordt vervolgd'.

Moerkapelle

Passiezangavond op **woensdag 20 april**, aanvang: 19.45 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente te Moerkapelle, met medewerking van o.a. het gemengd koor "Asaf" en het jongerenkoor "Nethanja" uit Moerkapelle, het gemengd koor "Eben-Haëzer" uit Scheveningen en enkele instrumentalist. Leiding: ds. W. Harinck.

Nunspeet

Paaszangavond op **zaterdag 23 april**, aanvang: 19.30 uur, in de Dorpskerk te Nunspeet, met medewerking van o.a. het gemengd koor "Jubilate Deo" uit Nunspeet en het mannenkoor "Jubilate Deo" uit Apeldoorn.

Leiding: ds. A. Schot. Collecte t.b.v. de Eliëzerhof in Nunspeet, project "aange-naam werkklimaat".

Sprang-Capelle

Koor- en samenzangavond op **zaterdag 23 april**, aanvang 19.00 uur, in de Hervormde kerk, Hoofdstraat 25 te Sprang-Capelle, m.m.v. het psalmzangkoor Crescendo uit Ede. Organist: Gerco van Ingen. Opening, meditatie en sluiting door student J. van Laar. Collecte t.b.v. actie JBG "Wordt vervolgd".

Tholen

Paaszangavond op **zaterdag 16 april**, aanvang: 19.30 uur, in de Rehobothkerk van de Geref. Gemeente te Tholen, m.m.v. het jeugdkoor "Sjaloom", het jongerenkoor "Hananja" en het mannenkoor "Rehoboth". Collecte t.b.v. de actie "Wordt vervolgd".

Woerden

Passie- en paasavond op **zaterdag 23 april** in de kerk van de Geref. Gemeente te Woerden, Oudelandseweg 50, m.m.v. het gemengd koor Preludium en instrumentaal ensemble Intermezzo, diverse solisten, en organist: Arjen J.A. Uitbeijerse. Ds. J. Driessen heeft de leiding en verzorgt een meditatie.

■ BETUWSE LENTETOCHT

Vanuit de Geref. Gemeente van Tricht-Geldermalsen wordt op **zaterdag 7 mei** de Betuwse lentetocht georganiseerd. Afstanden fietstochten: 25, 40 en 60 km. en autorit: 60 km. Start tussen 9.00 en 13 uur. Vertrek- en eindpunt bij Van Doorn, Industrieweg te Geldermalsen, alwaar ook een markt gehouden wordt. Onderweg zijn er verschillende activiteiten en een catering. Deelnamekosten: fietstocht € 4,- p.p. (max. € 15,- per gezin), autorit € 10,-. De opbrengst is t.b.v.

bouwfonds van bovengenoemde Geref. Gemeente. Voor meer informatie: Arjaan van den Born, tel. 0345-535688, e-mail: kavandenborn@kliksafe.nl. Fietsverhuur: Betuwse Stroom, tel. 0345-651269, reserveren met vermelding BLT.

■ EXCURSIE EDSKES-ORGEL GEREF. GEMEENTE AAGTEKERKE

Op **zaterdag 14 mei** zijn we als Vereniging Organisten van de Geref. Gemeenten (VOGG), afd. Zuid-West, vanaf 14.00 uur te gast in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Aagtekerke. Organist Jan Wisse zal een korte bespeling

van het nieuwe Edskes-orgel verzorgen, waarna het voor zowel leden als niet-leden mogelijk is om het orgel te bespe-len. Graag even vooraf opgeven via voggzuidwest@gmail.com of bij de wnd. secretaris van de afdeling Zuid-West, Peter Murre: tel. 06-52490532 (na 17.00 uur). Voor meer informatie: www.kerkenmuziek.nl en www.orgelsinzeeland.nl

■ PLANTEN- EN BLOEMENMARKT TE BARENDRECHT

Op **zaterdag 16 april** van 10.00-14.00 uur is er bij de Zuiderhavenkerk, Ploegwei 1 te Barendrecht, een plantenmarkt. De opbrengst is t.b.v. de ZGG.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 17 APRIL 2011

Aagtekerke 9.30, 14.30 en 19.00 uur leesdienst; Aalburg 9.30 uur ds. Van Gelder; Alblasterdam 9.30 uur ds. B. van der Heiden en 16.30 uur leesdienst; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. De Wit; Arnhem 19.00 uur ds. De Wit; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. Van Manen; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. Bredeweg; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. Neele; Berkenwoude 19.00 uur ds. Clements; Bodegraven 10.00 en 16.30 uur ds. Verweij; Borssele 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Hogchem; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. C. Harinck; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Dirksland 10.00 en 18.00 uur leesdienst; Doetinchem 18.30 uur (H.D.) ds. Boeder; Dordrecht 10.00 en 17.30 uur ds. Brugge; Drachten 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. Van Belzen; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 12.30 uur (H.D.) ds. Verschuure; Elspeet 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Emmeloord 18.30 uur ds. Pater; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Enschede 16.00 uur ds. J. Karel; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur leesdienst; Goes 9.00 en 15.00 uur ds. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds.

Clements; Goudswaard 18.00 uur ds. Terlouw; 's-Gravenhage 10.00 en 15.30 uur stud. Visser; 's-Gravenpolder 9.30 en 14.00 uur leesdienst en 18.00 uur ds. Hakvoort; 's-Gravenzande 9.30 en 15.30 uur ds. Van Rijswijk; Groningen 16.00 uur ds. Van Belzen; Haamstede 10.00 uur ds. Vreugdenhil en 18.00 uur ds. Tanis; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karel; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Herkingen 14.30 uur ds. Maljaars; Hilversum 19.00 uur ds. Visscher; Hoofddorp 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Hoogeveen 19.00 uur ds. Schot; Hoogvliet 10.00 (H.A.) en 15.30 uur ds. Terlouw; Houten 11.00 en 17.00 uur leesdienst; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Pater; Kamperland 15.00 uur ds. L. Blok; Kapelle-Biezeling (in Sionkerk te Goes) 11.30 en 18.00 uur ds. Baan; Klaaswaal 9.30 uur leesdienst en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur leesdienst; Kortgene 18.30 uur ds. Meeuse; Krabbendijke 14.00 uur ds. De Heer; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruiningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Marknesse 9.30 en 14.30 uur ds. Van Krimpen; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Melissant 14.30 uur ds. Bakker; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. De Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 uur leesdienst en 18.00 uur ds.

Maljaars; Mijdrecht 10.00 (H.A.) en 19.00 uur ds. Mondria; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur (bev. ambtsdr.) ds. W. Harinck; Naaldwijk 9.30 uur ds. Van Aalst en 19.00 uur ds. P. Mulder; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Nieuwdorp 9.30 en 14.00 uur ds. Joosse; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. Mondria; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nijkerk 14.30 uur ds. Beens; Nisse 9.30 en 14.00 uur ds. Hakvoort; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Ooltgensplaat 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Bakker; Oosterend-Textel 10.00 en 16.00 uur stud. Baaijens; Oosterland 10.00 uur ds. Maljaars; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. Schreuder; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. P. Blok; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. Driessen; Puttershoek 10.00 en 15.30 uur ds. Vermeij; Rhenen 16.00 uur ds. Schreuder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Rijssen-Noord 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-Zuid 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Rotterdam-Alexanderpolder 15.30 uur ds. Labee; Rotterdam-Centrum 14.30 uur ds. De Leeuw; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. Boogaard; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. Paul; Scherpenisse 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Verschuure; Scheveningen 17.30 uur stud. Visser; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 12.00 uur ds. W.J. Karels en 19.00 uur ds. Van Gelder; Soest 18.00 uur ds. Kleppe; Stolwijk 10.00 uur ds. Paul en 19.00 uur ds. Van Rijswijk; Terneuzen 10.00 en 18.00 uur stud. Huijser; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Boeder; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. Schipper; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Labee; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Utrecht 10.00 en 16.30 uur (bev. ambtsdr.) ds. De Waard; Veenendaal 15.30 uur ds. F. Mulder; Vlaardingen 9.30 uur ds. W. Harinck; Vlissingen 9.30 uur leesdienst en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Golverdingen en 14.00 uur leesdienst; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. Karens; Westkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Westzaan 15.30 uur (bev. ambtsdr.) ds. Heijkamp; Wierden 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren; Woerden 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. Van der Net; Wolphaartsdijk 18.30 uur ds. Moens; Yerseke 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 16.00 uur ds. Van Gelder; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Vogelaar.

■ DINSDAG 19 APRIL 2011

Klaaswaal 13.30 uur (huw.bev.) ds. Van Aalst; Poortvliet 19.30 uur ds. Baan.

■ WOENSDAG 20 APRIL 2011

Ridderkerk 13.30 uur (huw.bev.) ds. De Leeuw; Soest 15.15 uur (huw.bev.) ds. Visscher; Zwolle 15.00 uur (huw.bev.) ds. Boeder.

■ DONDERDAG 21 APRIL 2011 (GOEDE VRIJDAGDIENSTEN)

Alphen a/d Rijn 19.30 uur ds. Van Ekeveld; Amsterdam-Noord 19.30 uur ds. Baan; Breda 19.30 uur ds. Mondria; Eindhoven 19.30 uur ds. W.J. Karels; 's-Gravenhage 19.30 uur ds. Van der Net; Hellevoetsluis 19.30 uur ds. Terlouw; Hilversum 19.45 uur ds. Verweij; Mijdrecht 19.30 uur ds. De Waard; Naaldwijk 19.45 uur ds. Van Rijswijk; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. De Leeuw; Nijkerk 19.30 uur ds. Beens; Nisse 19.30 uur ds. Hakvoort; Puttershoek 19.30 uur ds. W. Harinck; Ridderkerk-Slikkerveer 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Scheveningen 19.30 uur ds. Silfhout; Sint Philipsland 19.30 uur ds. Tuinier; Westzaan 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Woerden 19.30 uur ds. Schipper; Zaandam: zie Amsterdam.

■ DONDERDAG 21 APRIL 2011

Scherpenzeel 14.30 uur (huw.bev.) ds. Verschuure.

■ VRIJDAG 22 APRIL 2011 (GOEDE VRIJDAG)

Aagtekerke 19.30 uur ds. Tuinier; Aalst 17.00 uur ds. Labee; Alblasterdam 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 19.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 19.30 uur ds. Kleppe; Arnhem 17.00 uur stud. Huijser; Barendrecht 19.30 uur ds. Terlouw; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. Bredeweg; Beekbergen 19.30 uur stud. Baaijens; Benthuizen 19.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Bodegraven 19.00 uur ds. Paul; Borssele 16.00 uur (openb.bel.) ds. Hakvoort; Boskoop 17.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Brakel 16.30 uur ds. L. Blok; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 19.45 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. Van Boven; Deventer 19.00 uur ds. J. Karels; Dinteloord 19.30 uur ds. Gunst; Dirksland 19.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 9.30 uur ds. Baan; Dordrecht 19.45 uur ds. Brugge; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 16.00 uur ds. Verschuure; Elspeet 19.00 uur ds. Van Manen; Enkhuizen (met Andijk in Ontmoetingskerk) 19.30 uur ds. Heijkamp; Enter 15.00 uur ds. De Wit; Ermelo 19.30 uur ds. Melis; Genemuiden 19.30 uur ds. Hogchem; Goes 19.30 uur ds. Meeuse; Gorinchem 19.30 uur ds. L.

Blok; Gouda 19.30 uur ds. Clements; 's-Gravenpolder 19.30 uur ds. Hakvoort; 's-Gravenzande 19.30 uur ds. Van Rijswijk; Groningen 15.00 uur ds. Kattenberg; Haamstede 19.00 uur ds. C. Harinck; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 19.45 uur ds. Joosse; Hoogvliet 16.00 uur ds. Maljaars; Houten 19.45 uur ds. Van der Net; Kamperland 17.00 uur stud. Visser; Kapelle-Biezeling (in Sionkerk te Goes) 17.00 uur ds. Baan; Katwijk aan Zee 10.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Klaaswaal 19.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 19.30 uur ds. Beens; Kortgene 19.00 uur ds. Baan; Krimpen a/d IJssel 19.45 uur ds. P. Mulder; Kruiningen 19.00 uur ds. Hoogerland; Leerdam 17.00 uur ds. Mondria; Lelystad 19.30 uur ds. Kattenberg; Lisse 19.45 uur ds. Neele; Marknesse 14.30 uur ds. Schot; Meliskerke 19.30 uur ds. Moens; Middelburg-Centrum 19.00 uur ds. De Heer; Middelburg-Zuid 19.00 uur ds. Tannis; Middelharnis 19.00 uur ds. Maljaars; Moerkapelle 19.00 uur (doventolk) ds. W. Harinck; Nieuw Beijerland 19.30 uur ds. Vermeij; Nieuwdorp 16.00 uur ds. Meeuse; Nieuwe Tonge 19.30 uur ds. P. Blok; Nunspeet 19.30 uur ds. Schot; Oostburg 15.30 uur ds. Moens; Oostkapelle 17.00 uur ds. Tuinier; Opheusden 19.30 uur ds. Verweij; Oud Beijerland 19.30 uur ds. Pater; Poederoyen 17.00 uur ds. Brugge; Poortugaal 17.00 uur ds. Terlouw; Rhenen 19.30 uur stud. Huijser; Ridderkerk 19.30 uur ds. De Leeuw; Rijssen-Noord 19.00 uur ds. Van Dieren; Rijssen-West 19.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Zuid 19.00 uur ds. Schreuder; Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Van Gelder; Rotterdam-Centrum 19.30 uur ds. Mijnders; Rotterdam-Zuidwijk 17.00 uur ds. P. Mulder; Scherpenisse 19.00 uur ds. Bakker; Scherpenzeel 19.00 uur ds. Verschuure; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 16.30 uur ds. De Leeuw; Soest 16.00 uur ds. Visscher; Sprang-Capelle 16.00 uur ds. Joosse; Terneuzen 16.00 uur ds. De Heer; Terwolde-De Vecht 19.30 uur ds. Boeder; Tricht-Geldermalsen 19.30 uur ds. Labee; Uddel 19.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Van Belzen; Utrecht 20.00 uur ds. De Waard; Veenendaal 16.30 uur ds. F. Mulder; Vlaardingen 19.30 uur ds. Driessen; Vlissingen 19.30 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 19.00 uur ds. Golverdingen; Waardenburg 19.30 uur ds. Mondria; Werkendam 19.30 uur ds. Karens; Westkapelle 19.30 uur stud. Visser; Yerseke 19.30 uur ds. Van Krimpen; Zeist 19.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder.

■ ZATERDAG 23 APRIL 2011

Werkendam 15.00 uur (dovendienst) ds. Karens.

■ **EVANGELISATIESAMENKOM-
STEN VRIJDAG 22 APRIL 2011
(GOEDE VRIJDAG)**

Amsterdam (Looiersgracht 70) 19.30 uur
ev. J. Krijgsman.

■ **EVANGELISATIESAMENKOM-
STEN ZONDAG 17 APRIL 2010**

Alkmaar ('t Wuiver 2-a) 10.00 en 16.30
uur ev. G. Baan; Amsterdam (Looiers-
gracht 70) 10.30 en 17.00 uur ev. J. Krijgs-
man; Emmen (Prinsesselaan 6-l) 9.30 en

15.30 uur ev. C. van Drunen; Leeuwarden
(Achter de Hoven 2-c) 9.30 en 16.00 uur
ev. S. de Visser; Merksem (Oude Bareellei
64) 10.00 en 17.00 uur ev. A. van Setten;
Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en
18.30 uur ev. H.J. van den Boogaart.

ADVERTENTIES

Voor alle in dit nummer genoemde
toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

“IEDEREEN WORDT GEVORMD DOOR HET GEZIN WAAR HIJ OF ZIJ UIT KOMT”

LEES OVER CONTEXTUELE
BEHANDELING IN DE NIEUWE
ELEOSCRIPPT.

**NOG GEEN LEZER?
KIK OP WWW.ELEOS.NL/
ELEOSCRIPPT EN MELD JE
SNEL AAN VOOR EEN
GRATIS ABONNEMENT!**

stichting gereformeerde geestelijke gezondheidszorg

Op zoek naar een
doopjurk of dooppakje?
Bijkijk onze geheel vernieuwde site
www.naaiatelier-jannie.nl
voor onze uitgebreide collectie
of bel ons voor een afspraak!
J.W. Petersen – de Langen
Beethovenlaan 54
8071 VL Nunspeet
Tel. 0341 – 257203 of 06-53514555

Mooie **vakantiewoning bij
boerderij** met veel dieren,
waaronder paarden.
Voor 2-6 personen. In Sauerland.
Tel. 0049-2354 3293
www.hornbruch.de.vu

Te koop :
Zeer leuke en onderhouden
jaren '30 woning met grote garage.
Kerkweg 249 in Ridderkerk.
Vraagprijs: € 199.000,- K.K.
Voor meer informatie en foto's:
www.donselaarmakelaardij.nl
of bel 0180 - 423123

BOEKEN MET EEN RIJKE INHOUD

ds. G. van Reenen
**EERSTE EN TWEEDE BUNDEL
FEESTSTOFFEN**
8 preken per deel
De bevindelijke en praktische inhoud
van zijn prediking maakten ds. Van
Reenen zeer geliefd.
Geb. 330 blz. per deel **14,50**

Thomas Watson
DE LEER DER WAARHEID
Vertaling: J. de Jager
De hoofdsom van de geloofsleer **29,50**
De tien geboden **24,50**
Het gebed des Heeren **29,50**
Compleet als set... **69,50**

ds. G.H. Kersten
EEN VOLKOMEN OFFERANDE
Bevat twee nooit eerder uitgegeven preken:
één voor Goede Vrijdag en één voor Pasen
Geb. 74 blz.

9,95

cadeau
boekje

verrijgbaar bij de boekhandel

Gebr. Koster

Nairacstraat 17, 3771 AW Barneveld
Tel. (0342) 41 69 86

Een aanvulling nodig voor uw verkoping?

- Zelf snoep scheppen
- Rollen cadeaupapier
- Pakjes kaarten

Ook helpen wij u graag bij het organiseren van een verkoopactie.

Uw doel ons doel!

www.doelbewustactief.nl
 info@doelbewustactief.nl
 0318-668404

Het gemengde koor Jeduthun, uitgaande van de Gereformeerde Gemeente te Genemuiden, is op zoek naar een enthousiaste

dirigent(e)

De repetitieavond is op woensdag van 20:00 – 22:00 uur
 Het koor Jeduthun heeft 45 leden.

Voor inlichtingen en reacties:
 Dhr. W. Beens
 Wbeens@solcon.nl
 Tel. 038-3855748

Orgelcentrum Andante is dealer van JOHANNUS - MONARKE - CONTENT - EMINENT

In onze beide winkels is een ruim assortiment aan bladmuziek in zowel notenschrift als klavarscribo te vinden.

A. van Ostadelaan 35, VEENENDAAL | **Oranjestraat 6, RIJSSEN**
 Tel: 0318 - 505063, Fax: 0318 - 505851 | Tel: 0548-515866, info@andanteorgels.nl

u vindt ons ook op www.andanteorgels.nl

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS

Te huur: Ruime vakantiewoning in **ZOUTELANDE**, op rustig park bij het strand. Voor- en naseizoen nog vrij met 55+ korting.
 Tel. 0118-581664

Modern en goed onderhouden **chalet in Ochten**. Ideaal voor starters! Permanent wonen.
 € 110.000,- k.k. Aanvaarding zsm.
 Bel voor informatie:
 06-20076467 / 06-12784805.

HARDENBERG "CAMPING DE KLEINE BELTIES" Te huur NIEUWE CHALETS (50m2)
 Gehele seizoen nog vrij zie www.vdsluisvakanties.nl of bel voor info 0512-354189

Sauerland te huur gezellige vrijst. 6 pers. vakantiebungalow aan de Hennesee met prachtig uitzicht.
 Tel. 06-42690982

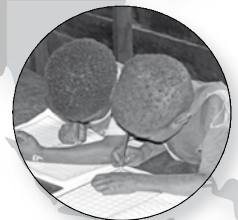
Handen van de kerk wereldwijd

Dominicaanse Republiek
 Gezondheidszorg

Darfur
 Noodhulp

Papua
 Alfabetisering

Peru
 Aandacht en liefde voor straatkinderen

Zuid-Afrika
 Strijd tegen HIV / Aids

GIRO 307447 Woerden

Help mee!

- Steun ons werk met een gift
- Nodig ons uit voor een gemeenteavond of op vereniging

Begrafenisverzorging Den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, Den Haag en omstreken.
Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.
Geen crematies.

T. den Hollander
P.N. den Hollander
Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Orgelcentrum HET BINNENVELD In- en verkoop van klassieke orgels

JOHANNUS
DOMUS
UNICO
VIVACE
CONTENT

Onze showroom is geopend op afspraak.

Wim en Jenny Achterstraat
Friesesteeg 56
3911 VR Rhenen
telefoon 0317 - 61 20 10

www.orgelcentrum.nl

Nunspeet. Te Huur
Zomerhuisje met wasmachine
op Camping de Hofstee.
Bel 0113-572513 of 06-27174903

Vakantie op Texel

"Een onvergetelijke ervaring"

De Verrassing.nl

Rustig park achter De Verrassing met 10 luxe bungalows die allemaal veel privacy bieden.

De Noorderhoeve.nl

Twee luxe vakantiehuizen, geheel aangepast voor minder validen in een landelijke omgeving.

www.deverrassing.nl / www.denoorderhoeve.nl
Reserveren? Bel 0222 31 89 06

Prachtige chalets en bungalows
in Voorthuizen en Rijssen/Holtten

Vraag onze vernieuwde brochure aan.

... heel eigen

(0548) 36 52 24, www.casafamilia.net

Kraamzorg & Thuiszorg

900 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor meer informatie over
kraamzorg, wijkzorg, verpleging of
(huishoudelijke) verzorging:
0342 - 42 23 24.

Of wordt zèlf RST Zorgverlener!
Reageer via 0342 - 40 54 65 of
info@rstzorg.nl.

Identiteit
Kwaliteit!

Tel. (0342) 42 23 24

Burg. Kuntzelaan 27-a • Postbus 154
3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

Vakantie **Oostenrijk**:
Te huur: luxe Chalet en Apparte-
menten 2-9 pers.,
in omg. Saalbach-Hinterglemm /
Zell am See, Kerkdiensten
tijdens zomervakantie.
Info: 0180-322181 / 06-51166845

Te huur omg. **Beekbergen** (Lieren)
tot 6 pers. zomerhuis
v.a.g.v. tel.055-5062744

Boerenlandcamping Grevelande.
Kamperen in het landschap
bij boerderij.

Rustig in eigen sfeer, 10 min lopen
naar kerk. Vlakkig Grevelingenmeer
en 20 min. naar de zee.
www.Grevelande.nl
Fam. van der Velde
heet U hartelijk welkom!
Peuterdijk 59 Herkingen
0187-669317

Begrafenis Verzorging Tollenaar
Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisondernemingtreur.nl
info@begrafenisondernemingtreur.nl

Begrafenisonderneming Treur

Wij verzorgen alleen begravenissen

Familie/ vakantiehuis
"Haus Irmgard" op de Hunsrück
(Duitsland) ± 25 km vanaf de moe-
zel en ± 25 km vanaf de Rijn.
25 slaappleatsen, onderverdeeld
in div. appartementen.
Ook per appartement te huur.
www.hetankermariem.nl/
hausirmgard.html
Tel. 06 20735340/ 0620735341

AVONDMAAL-SERVIEZEN

Uit voorraad of naar tekening.

Schoonhovens Silverhuys B.V.

Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
Telefoon 0182 - 382614.

Barneveldse Begrafenis Vereniging

voor een eervolle, eenvoudige verzorging
van begravenissen in Barneveld en omstreken

- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- laatste wilsbeschikking
- drukwerk
- opgave van lidmaatschap
- geen crematie

dhr. G. de Groot
(06) 50 21 72 55

Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5
3774 JW Kootwijkerbroek
(0342) 44 18 12

Te huur: Gezellige vakantie woning
in buitengebied van **Bennekom**.
Prachtig fiets- en wandelgebied.
Max.4 pers. Buiten hoogseizoen
ook 2 dg.,weekend en midweek.
Info: hetvoorhuis@hotmail.com

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische
vraagstukken

Neem voor meer informatie
contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van
Organisten der
Gereformeerde
Gemeenten

www.stolkorgels.nl

Johannus
Eminent
Monarke
Domus

Ook
occasions

**Stolk
orgels**

Nieuwerkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55
(0180) 31 56 52

Filialen in: Krabbendijke - Beesd - Nederhemert - Papendrecht

Te huur in Canada, een
**vakantiewoning dichtbij Norwich
(Ontario)**. Tel. 001519 688 0947.
Hollands sprekend.

Bjanssen Begravenisverzorging 0113 - 34 03 07

Wij verzorgen begravenissen
in geheel Zuid- en Noord Beveland

Wilsbeschikking kunt u bij ons aanvragen
"Zo wil ik het als mijn sterven daar is"

Havikskruis 10, 4421 MN Kapelle,
Mobiel 06 53 23 73 20
www.begravenisverzorging-janssen.nl

Geen crematies

in nood?
jongeren zijn welkom!
0183 - 51 06 58
info@leevboerderijheterfdeel.nl
www.leevboerderijheterfdeel.nl

REVOKE

www.revoke.nl
E info@revoke.nl
T 0184-642253

Reformatoren Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echteparen

HARKES Persoonlijke zorg
voor uw begravenissen

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

Wij verzorgen alleen begravenissen
Dag en nacht bereikbaar – overal te ontbieden

kina
begravenisverzorging

Tel. (010) 458 31 12

Dag en nacht bereikbaar Overal te ontbieden

D.W. Schipper J. Kooijman
010-450 66 26 0182-58 39 32
Capelle a/d IJssel Gouda

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Vakantie op de Veluwe,
buiten Stroe. 4-persoons,
rust, ruimte en ontspanning
Bel 06-21420647 of mail;
molshoop@solcon.nl

**Antiquariaat – Taxaties –
Veilingen - Boek & Cadeau**

**Koolboeken voor al uw
Oude en Nieuwe boeken!**

Hoofdweg 202, 6744 WR
Ederveen, 0318-574290
info@koolboeken.nl
www.koolboeken.nl

EDERVEEN

**DUITSLAND...
IS EEN RIJK,
WESTERS LAND.**

Maar geestelijk zeer arm. Gods
Woord wordt eenzijdig verkondigd.
De waarheid wordt geweld aange-
daan. Met uw bijdrage kunnen wij
Hollandse en puriteinse oudvaders
weer onder de aandacht brengen.
Voor info: www.svvhed.org of bel.
Help ons helpen met een gift op
onderstaand rekeningnummer.

STICHTING VERENIGING
HEIDELBERG & DORDRECHT

T 0416 - 691788
svvhed@kliksafe.nl
Gift: 548.98.79.20

*Huwelijksbureau voor
Gereformeerde Gezindte.*

voor alleenstaanden die op zoek zijn naar een partner
uit de EIGEN achterban.

*Huwelijksbureau voor
Gereformeerde Gezindte.*

is landelijk werkend.
Voor meer informatie kijkt u op:
www.HvGg.nl of belt u 06 130 28 26 0.

De Saambinder
**Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten**

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. G.J. van Aalst

**Bijdragen van medewerkers en boeken
ter recensie aan:**

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Hyacinthenstraat 1, 2161 XN Lisse,
tel. 0252-413800, fax 0252-420471
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

**Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten aan:**

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

**Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan:**

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk
donderdag vóór** de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.**

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker, 1233 Leffingwell Av,
N.E., Grand Rapids, Michigan, U.S.A. 49505.

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijk-
heid betreffende de inhoud van de advertenties
en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Vertellingen bij de Bijbel

www.vertellingenbijdebijbel.nl
www.biblenarratives.org

Ripe Publishing

Geef uw
(klein)kinderen
een blijvend
geschenk

Verteld door ds. C.J. Meeuse Geïllustreerd door Arie van der Spek

ONLANGS VERSCHENEN BIJ RIPE PUBLISHING

De eerste mensen

Van schepping tot torenbouw
OT deel 1

ISBN 978-94-91000-01-0

The Early World

From the Creation to the
Tower of Babel

OT volume 1

ISBN 978-94-91000-03-4

God zorgt voor Job

Verdriet en troost in het
leven van Job

OT deel 5

ISBN 978-94-91000-09-6

God Cares for Job

Sorrow and Comfort in
the Life of Job

OT volume 5

ISBN 978-94-91000-10-2

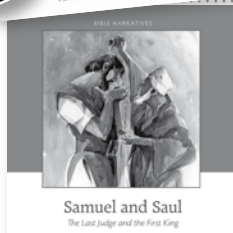
1e druk
2011

Samuël en Saul

De laatste richter en de
eerste koning

OT deel 14

ISBN 978-94-91000-05-8

Samuel and Saul

The Last Judge and the
First King

OT volume 14

ISBN 978-94-91000-06-5

Een Kind is ons geboren

De geboorte van de Heere Jezus

NT deel 1

ISBN 978-94-91000-02-7

Unto Us a Child Is Born

The Birth of the Lord Jesus

NT volume 1

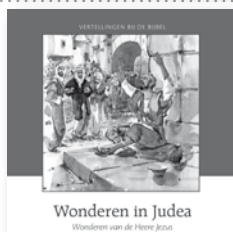
ISBN 978-94-91000-04-1

Wonderen in Judea

Wonderen van de Heere Jezus

NT deel 5

ISBN 978-94-91000-07-2

Miracles in Judæa

Miracles of the Lord Jesus

NT volume 5

ISBN 978-94-91000-08-9

WELKE DEELTJES HEBT U AL?

OUDE TESTAMENT

- 01 De eerste mensen
- 02 Om de belofte van God
- 03 Wie krijgt de zegen?
- 04 Wonderlijke dromen
- 05 God zorgt voor Job
- 06 Uit Egypte geleid
- 07 Door de woestijn naar Sinai
- 08 Een tent voor de Heere
- 09 Van Sinai naar Kanaän
- 10 Hoe de Heere helpt
- 11 Over rovers en redders
- 12 Simsons eenzame strijd
- 13 Een vrouw uit Moab
- 14 Samuël en Saul
- 15 Van achter de schapen
- 16 David is koning
- 17 Op de troon van David
- 18 Het Tienstammenrijk
- 19 De Heere is God!
- 20 Jona moet naar naar Ninevé
- 21 Zo zegt de Heere!
- 22 Daniël
- 23 Koningin Esther
- 24 Terug naar Jeruzalem

NIEUWE TESTAMENT

- 01 Een Kind is ons geboren
- 02 Een stem die roept in de woestijn
- 03 Velen volgden Hem
- 04 Wonderen in Galilea
- 05 Wonderen in Judea
- 06 Wijs of dwaas
- 07 Het mooiste Koninkrijk
- 08 Als een Lam geslacht
- 09 Opgestaan uit de dood
- 10 Vervuld met de Heilige Geest
- 11 Het leven van Paulus
- 12 Toen de hemel openging

Als u de serie wilt sparen of aanvullen, kunt u de digitale folder gebruiken op
www.vertellingenbijdebijbel.nl.

De folder kan ook op aanvraag per post worden toegezonden.

€ 5,95
PER DEEL

Kijk voor meer informatie op www.vertellingenbijdebijbel.nl of stuur een vraag,
opmerking of bestelling naar info@vertellingenbijdebijbel.nl.

Prinses Christinastraat 27, 4455 BC Nieuwdorp, 0113-613740 • Oranjelaan 21, 8071 LD Nunspeet, 0341-251351

Al onze uitgaven zijn verkrijgbaar via www.ripepublishing.com en bij de boekhandel